

AKTIVOIKO RYHMÄVALMENNUS KOULUPU- DOKKAITA?

Potkua Päivään -ryhmävalmennus

Tuija Heinämäki
Terhi Ollikainen

Opinnäytetyö
Lokakuu 2010

Kuntoutuksenohjaus- ja suunnittelu
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) HEINÄMÄKI, Tuija OLLIKAINEN, Terhi	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 01.10.2010
	Sivumäärä 59	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi AKTIVOIKO RYHMÄVALMENNUS KOULUPUDOKKAITA? Potkua Päivään -ryhmävalmennus		
Koulutusohjelma Kuntoutuksenohjaus ja -suunnittelu		
Työn ohjaaja(t) WALDEN, Pirjo REKOLA, Jari		
Toimeksiantaja(t) Silta-Valmennusyhdistys ry.		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia aktivoiko ryhmävalmennus koulupudokkaita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa teemahaastateltiin neljää 18–20 -vuotiasta nuorta, jotka osallistuivat yhdeksän viikon ajan Potkua Päivään -osahankkeen ryhmävalmennukseen. Tampereen Silta-Valmennusyhdistyksellä toteutettu Potkua Päivään -ryhmävalmennus oli valtakunnallisen Startti parempaan elämään -hankkeen osahanke. Ryhmävalmennuksen tavoitteena oli saada nuori aktivoitumaan oman elämänsä suunnitteluun ja miettimään opiskeluvaihtoehtoja. Ryhmävalmennuksen aloitti viisi nuorta, joilla kaikilla oli keskeytyneet ammatilliset opinnot ja siten olivat vailla ammatillista tutkintoa. Ryhmävalmennuksen lopetti yksi nuori, josta kerättyä aineistoa emme huomioi opinnäytetyössämme.</p> <p>Aineistona olivat alkukyselykaavakkeet, havaintoaineisto, teema- ja puhelinhaastattelut. Aineistojen avulla tutkittiin miten nuoret saavuttivat ryhmävalmennuksen alussa asettamansa tavoitteet, miten he sitoutuivat ryhmätoimintaan ja toteutuivatko syksyllä 2010 tekemänsä suunnitelmat. Opinnäytetyössä tuodaan esiin millaista toimintaa on tällä hetkellä koulutuksen ulkopuolella, vailla ammattitutkintoa, oleville nuorille.</p> <p>Tulokset osoittivat nuorten aktivoituneen oman elämänsä suunnitteluun. Kaikki neljä nuorta saavuttivat tavoitteensa: saivat selville haluamansa opiskelualan ja tekivät kevään 2010 yhteishaun. Toinen nuorten asettama tavoite, päivärytmin palauttaminen ei toteutunut. Tulosten mukaan sitoutuminen ryhmävalmennukseen osoittautui heikoksi. Syksyllä 2010 kaksi neljästä nuoresta aloitti opiskelut haluamassaan koulutuksessa. Kaksi nuorista ei saanut opiskelupaikkaa, heistä toinen aloitti toisen ryhmävalmennuksen ja toinen suunnitteli jatkavansa keskeytynyttä koulutustaan. Tulosten perusteella oli pääteltävissä erilaisten toimintojen auttavan koulupudokkaita aktivoitumaan oman elämänsä suunnitteluun.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Silta-Valmennusyhdistys ry., ryhmävalmennus, kvalitatiivinen tutkimus, aktivoituminen, koulupudokas, syrjäytyminen		
Muut tiedot		

Author(s) HEINÄMÄKI, Tuija OLLIKAINEN, Terhi	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 01.10.2010
	Pages 59	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title Does group coaching activate school drop-outs? Potkua Päivään -group coaching		
Degree Programme Rehabilitation counselling		
Tutor(s) WALDEN, Pirjo REKOLA, Jari		
Assigned by Silta-Valmennusyhdistys ry.		
Abstract <p>The purpose of this thesis was to examine whether group coaching activates school drop-outs. In a qualitative study four 18–20-year-old young adults were interviewed. These young adults participated in group coaching arranged by the Potkua Päivään (A Kick-Start for the Day) subproject for nine weeks. The Potkua Päivään group coaching implemented at Tampere Silta-Valmennusyhdistys (Tampere Bridge-Coaching Association) was a subproject of the national Startti Parempaan Elämään (A Start for a Better Life) project. The essential objective of the group coaching project was to activate the young people into planning their own lives and into considering study options. The group coaching project was entered by five young adults who had dropped out of their studies and were thereby without any vocational degree. One of the participants left the coaching group, and thus the data concerning him was not taken into account.</p> <p>Questionnaires, observational data, thematic and phone interviews were the primary means of data collection. The data analysis focused on examining how the participants reached the goals set at the beginning of the group coaching project, how they engaged in the group activities and how their plans made for the autumn 2010 materialized. The thesis also attempted to shed light onto the present situation of the availability of activities for young people without any vocational degrees.</p> <p>The results indicated that the participants had become activated in planning their own lives. All of the four participants reached their goals. They were able to determine their preferred fields of study and applied for schools via the joint application system in the spring 2010. The second goal of restoring the daily rhythm was not realized. The participants' engagement in group coaching proved to be poor. In the autumn 2010 two out of the four participants started studying in the school of their preference. The rest were left without a study place. One of them entered another coaching group, and the other one planned to proceed with the old studies. In conclusion it could be claimed that a variety of group activities aid school drop-outs in becoming activated in making plans about their lives.</p>		
Keywords Silta-Valmennusyhdistys ry., group coaching, qualitative study, activation, school drop-out, youth exclusion		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 OPINTOJEN KESKEYTYMINEN	4
2.1 Keskeyttäminen alan vaihtamisena	5
2.2 Keskeyttäminen ajalehtimisena	6
2.3 Nivelvaihe ja opintojen ohjaus.....	8
3 KOULUPUDOKAS	10
3.1 Nuoruus ja yhteiskunnan odotukset	10
3.2 Ulkopuolella, syrjäytynyt vai majakoitunut?.....	12
3.3 Yhteiskunnallisia toimenpiteitä nuorten aktivoimiseksi	15
3.3.1 Yhteiskuntatakuu	16
3.3.2 Etsivä nuorisotyö.....	16
3.3.3 Työpajatoiminta	17
3.3.4 Yksilö- ja ryhmävalmennus.....	18
3.3.5 Toimenpiteitä nuorisotyöttömyyden vähentämiseen	19
3.4 Onko aktivoinnilla vaikutusta?	20
4 STARTTI PAREMPAAN ELÄMÄÄN -HANKE	22
4.1 Startti Parempaan Elämään -hankkeen tausta ja tavoitteet.....	22
4.2 Silta-Valmennusyhdistys ry.	23
5 POTKUA PÄIVÄÄN -RYHMÄVALMENNUS	24
5.1 Pilottiryhmän nuoret	24
5.2 Toiminnan sisältö	24
5.3 Ryhmävalmennuksen tavoitteet	25
6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	25
7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	26
7.1 Silta-Valmennuksen alkuhaastattelu ja tavoitekysely.....	26
7.2 Havainnointi	27
7.4 Teemahaastattelu	28
7.5 Analysointimenetelmä	30
8 TULOKSET	31
8.1 Nuorten asettamien tavoitteiden saavuttaminen	31
8.2 Sitoutuminen	34
8.3 Syksyn tilanne.....	35

	2
8.4 Aktivoituvatko nuoret?	36
9 POHDINTA.....	38
9.1 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	38
9.2. Tulosten tarkastelua.....	40
9.3 Opinnäytetyöstä syntyneitä kehitysajatuksia	44
9.4 Opinnäytetyöprosessin opettamaa ja ammatillista kehittymistä.....	46
LÄHTEET	49
LIITTEET	53
Liite 1. Ryhmävalmennuksen lukujärjestys	53
Liite 2. Ryhmävalmennuksen tavoitekarttoitus.....	54
Liite 3. Haastattelurunko	55
Liite 4. Haastattelulupa	57
Liite 5. Teemahaastattelujen analysointikaavio.....	58
Liite 6. Puhelinhaastattelut elokuussa	59

KUVIOT

KUVIO 1. Yhteiskunnassa osallisuudesta syrjäytymiseen	12
KUVIO 2. Startti parempaan elämään -hankkeen rakenne.....	22

1 JOHDANTO

Nykyisin yhteiskunta vaatii nuorelta nopeaa kouluttautumista ja laajaa tiedon hallintaa mutta tarjoaa kiireisen, usein stressaavankin työelämän. Informaatiota ja vaatimuksia tulee joka suunnalta. Nuorella tulisi olla tiedossa mitä haluaa tulevaisuudeltaan peruskoulun jälkeen. Pitäisi osata tehdä päätöksiä jotka vaikuttavat omaan elämään, mitä opiskella ja mille alalle suuntautua. Suurin osa nuorista selviää, mutta osalla nuoria ei ole voimia tässä kilpailussa. Nuori voi pudota koulutuksesta ja jäädä usein yksin yhteisöjen ja työelämän ulkopuolelle. Tällöin on vaarana yhteiskunnan osallisuudesta syrjäytyminen.

Syrjäytymisen kustannukset ovat taloudellisesti mittavat. Yhden nuoren koko työiän kestävä syrjäytymisen kustannukset yhteiskunnalle on yli miljoona euroa, siitä kansantulon menetys on 700 000 euroa ja julkisen talouden menetys 400 000 euroa. (Wrede 2010.) Taloudellisten menetysten lisäksi tulee syrjäytymistä pohtia myös yksilön hyvinvoinnin sekä hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta. Nuorten auttaminen aktiiviseen kansalaisuuteen, antamalla tarvittavaa varhaista tukea, parantaa heidän kouluttautumis- ja työllistymismahdollisuuksia. (HE 1/2010.)

Nuorten siirtyminen koulutuksesta työelämään on vaikeutunut ja onkin kehitetty erilaisia keinoja kiinnittämään koulutus- ja työmarkkinoille. Yhä useampi nuori tarvitsee siirtymävaiheissaan erityistä tukea ja ohjaavaa tai valmistavaa vaihetta ennen koulutukseen tai työhön kiinnittymistä. Koulutuksen ja työelämän väliin on muodostunut ”harmaa vyöhyke”, joka on muodostunut erilaisista projekti- ja työpajatoiminnoista sekä työvoimapolitiittisista tukitoimista, joihin nuori kiinnittyy tilapäisesti. (Pietikäinen 2007, 5.)

Viime vuosien aikana on nuorille lisätty aktiivisia toimintoja kuten yksilöohjausta, ryhmävalmennusta ja työpajatoimintaa sekä käynnistetty erilaisia projekteja. Ne on suunnattu aktivoimaan nuoria, jotka ovat pudonneet koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Tutkimamme Potkua päivään -ryhmävalmennus, joka on Startti parempaan elämään -hankkeen osahanke, toteutettiin Tampereella Silta-

Valmennusyhdistyksellä. Ryhmään osallistui viisi 18–20 -vuotiasta tamperelaista nuorta, joilla kaikilla on keskeytyneet ammatilliset opinnot ja siten ovat vailla ammatitutkintoa. Ryhmävalmennuksen tavoitteena oli saada nuori aktivoitumaan oman elämän suunnitteluun ja miettimään omaa opiskelualaansa ja opiskeluvaihtoehtoja. Tutkimme ryhmävalmennuksen aktivoivaa vaikutusta koulupudokkaisiin.

Opinnäytetyössämme tarkoitamme aktivoitumisella miten nuori on saavuttanut ryhmävalmennuksen alussa asettamansa tavoitteet, kuinka on ollut sitoutunut toimintaan ja onko nuori aloittanut syksyllä 2010 suunnittelemansa koulutuksen, jos on tullut hyväksytyksi opiskelemaan.

Opinnäytetyömme aihe on yhteiskunnallisesti ajankohtainen ja tärkeä. Yhteiskunnalla on tarve ja velvollisuus saada nuoret kouluttautumaan kohti työelämää ja estää nuorten syrjäytyminen. Opinnäytetyön kautta teemme näkyväksi yhden aktivointikeinon. Ammatillisesti meitä kiinnostaa nuorten kuntoutus ja opinnäytetyön kautta saamme lisää tietoa ja valmiuksia nuorten parissa työskentelemiseen. Uskomme, että kuntoutuksenohjaajan koulutuksella sovellumme tulevaisuudessa ohjaamaan nuoria, niin työpajoilla kuin ryhmä- ja yksilövalmennuksessa.

2 OPINTOJEN KESKEYTYMINEN

Perusasteen päättäneitä oli vuonna 2008 64 700, joista lukiossa jatkoi opintojaan 50 % ja ammatillisessa koulutuksessa 42 %. Kaksi prosenttia siirtyi 10. luokalle ja 5,6 % peruskoulun päättäneistä ei jatkanut opiskelua. (Koulutukseen hakeutuminen 2009.) Järvisen (2001, 60–62) mukaan keskiasteen koulutuksesta on muodostunut osa oppivelvollisuutta, sillä mitä vähemmän nuorella on koulutusta, sitä todennäköisempää on ajautua työttömäksi.

Eri asia on, moniko jatkaa opintojaan lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa valmistumiseen asti. Opintojen keskeytymistä pidetään syrjäytymisen riskitekijänä, tarkoittaen tilannetta, jolloin opiskelijalla ei ole jatkosuunnitelmia työllistymisuralle

pääsemiseksi. Opiskelijoista 6 % keskeytti lukio-, ammatillisen-, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen eikä jatkanut missään tutkintoon johtavassa koulutuksessa lukuvuoden 2007/2008 aikana. Edellisvuoteen verrattuna olivat keskeytykset hieman lisääntyneet muualla paitsi ammatillisessa koulutuksessa. (Koulutuksen keskeyttäminen 2010.)

Opinnäytetyöhömmä liittyen tarkastelemme peruskoulun jälkeisten opintojen, lukion ja erityisesti ammatillisen koulutuksen keskeytymisen syitä, sillä kaikki haastateltavamme olivat aloittaneet opinnot ammatillisessa oppilaitoksessa ja myöhemmin keskeyttäneet opinnot. Ammatillisten opintojen keskeyttämiseen on puututtu muun muassa tutkimuksin ja kehittämissuunnitelmissa jo pitkän aikaa, ja aivan syystä, sillä lukuvuonna 2007/2008 nuorille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa keskeyttäneitä oli noin 10 % (Koulutuksen keskeyttäminen 2010). Toisaalta Komosen (2001, 119) mukaan keskeyttäjät kyseenalaistavat keskeyttämisellään koulutusinstituutiota toisten alaan motivoitumattomien jatkaessa opiskelua alalla, joka ei kiinnosta, eivätkä siten saa koulutuksesta mitään irti.

Komonen (2001) on tutkimuksessaan eritellyt opintojen keskeyttämisen syitä. Syynä voi olla valinnan ja valikoinnin ongelma, jolloin keskeyttäminen on koulutuksesta toiseen koulutukseen siirtymistä. Toisinaan syynä voi olla nuoren elämän kriisiytyminen, jolloin keskeyttäminen voi tapahtua irrottautumisena koulujärjestelmästä, ja nuori haluaa kiinnittyä vaihtoehtoisin aikuistumispyrkimyksiin. Myös koulun ja nuoren välillä oleva kulttuurinen yhteentörmäys saattaa olla syynä keskeytymiseen. (Mt.)

2.1 Keskeyttäminen alan vaihtamisena

Keskeyttäminen voi olla rationaalinen ratkaisu, kuten keskeyttäjiä, jotka vaihtavat koulutusalaan. Nuoret, joilla siirtymisessä peruskoulusta toisen asteen opintoihin ilmenee valinnan ja valikoinnin ongelma, ovat pääasiassa koulutusmyönteisiä ja usein vanhemmat ovat tukeneet koulunkäyntiä ja kannustaneet kouluttautumiseen. Nuoret eivät välttämättä tiedä mihin he haluavat opiskelemaan, tai vaikka tietäisivätkin, he eivät välttämättä pääse opiskelemaan haluttuun koulutukseen. Mieleinen koulu-

tus voi osoittautua erilaiseksi kuin on kuvitellut. Usein nuoret odottavat vuoden toisessa oppilaitoksessa ja hakevat seuraavan kevään yhteishaussa haluamaansa koulutukseen. Tällöin nuori voi vaihtaa alaa, jos toinen ala on tiedossa. Keskeyttäminen ei osoittaudu tällöin ajalehtimisena vaan rationaalisenä ratkaisuna, jota perustellaan myös esimerkiksi vanhemmille. Koulutuksen ulkopuolelle ei kuitenkaan haluta jäädä. (Komonen 2001, 104–111.)

2.2 Keskeyttäminen ajalehtimisena

Nyysösen (1999, 152) mukaan työmarkkinoille tulo, kotoa lähteminen ja perheen perustaminen ovat keskeisimpiä instituutioita, joiden kautta nuoret siirtyvät nuoruudesta aikuisuuteen ja itsenäisyyteen. Useimmiten jo siirtyminen peruskoulusta luki-oon tai ammatillisiin opintoihin nähdään osana aikuistumista ja kouluttautuminen ammattiin liitetään aikuistumiseen. Kaikki eivät etene kuin oletetaan ja ohittavat muodolliset koulutuskanavat. Tällöin esimerkiksi työ ja perhe näyttäytyy yhtä lailla tärkeäksi väyläksi sosiaalistua yhteiskuntaan. Opintojen keskeyttäminen ei ole aina tietoinen ja harkittu päätös, vaan tilanteeseen on ajaututtu. Keskeyttämisen takana ei välttämättä ole väärä koulutusala, vaan elämänhallinnan lipsuminen, koulutusinstituution sisällä tai ulkopuolella olevat asiat, tai oppilaan ja koulutusinstituution välinen yhteentörmäys. (Komonen 2001, 117–119.)

Toiset näkevät mahdollisuuden aikuistua ja irtaantua nuoruuden rooleista ammattipätevyyden hankkimisen myötä. Opinnot voivat kuitenkin osoittautua erilaiseksi kuin on luullut ja haavekuvat murtuvat. Lisäksi jos peruskoulussakaan ei ole pärjännyt hyvin, niin toimimaton oppimisen malli seuraa myös ammatillisiin opintoihin, ja kiinnostus opiskeluun alkaa hiipua. Tunne soveltumattomuudesta alalle vaikuttaa kouluuoriutumiseen ja vaikka ongelmat voidaan paikantaa, puuttuu kyky hallita ja ratkaista ristiriitatilanteita. Lisäksi jollei ole esimerkiksi perheen tukea, niin pohja koulunkäynnin jatkamiseen voi pettää lopullisesti. (Komonen 2001, 129–130.) Ihatsu ja Koskelan (2001, 17) kirjoittavat heikoista oppilaista, joiden ongelmat voivat juontua oppimisvaikeuksista, mielenterveysongelmista, käytännön toimintakyvyn ja sosiaalisten taitojen puutteista. Opintojen keskeytyminen esiintyy usein monien ongelmien

kasautumisena, jonka seurauksena elämän hallinta lipsuu ja opinnoista ajaututaan pois (Komonen 2001, 133).

Keskeyttäminen voidaan nähdä myös oppilaan ja koulun yhteentörmäyksenä. Oppilaan mielestä koulu ei tarjoa hänen kokemusmaailman kannalta tärkeää tietoa. Epäonnistuminen ja ajautuminen alkavat usein jo peruskoulusta opiskelun muuttuessa arvosanakilpailuksi. Oppilas joutuu epäonnistujien ryhmään, jota seuraa heikko motivoituminen koulunkäyntiin. Näiden oppilaiden kohdalla on vaikea sanoa, missä menee raja todellisen pärjäämättömyyden ja koulunkäyntimotivaation puutteen välillä. Koulussa käydään, mutta tehdään muuta kuin opiskellaan, kuten häiriköidään ja kاپinoidaan. Peruskoulun päättyessä nuori on helpottunut yhdeksänvuotisen piinan loppumisesta. Yhteishakutilannetta ei ole ennakoitu ja voidaan valita mikä tahansa ammatti, jolloin kouluun lähdetään lähinnä tutustumismielessä. (Komonen 2001, 133–138.)

Lämsä (2009) toteaa, että ennen ammatti periytyi suvussa ja oli pitkät työurat. Nykyään ammatinvalintaa johdattavat mieltymykset ja harrastukset, mutta kuitenkin ei ole riittävästi tietoa kuinka työtä tehdään. Nuorilla on edessään valinnan pakko ja yleensä valinnassa pärjäävät parhaiten ne jotka saavat tukea lähiverkostoltaan (Lämsä 2010). Nuorilla voi olla puutteita tiedonhankinnassa tai siihen suhtaudutaan välinpitämättömästi. Valintaan vaikuttavat usein myös kaverien valinnat. Nuori voi laskea pisteitä mihin on mahdollista päästä, mutta alhaisilla pisteillä ei välttämättä ole paljoa mistä valita. Hakija voi päästä peruutuspaikalle, mutta sitoutuminen koulutukseen saattaa olla heikkoa heti alusta alkaen. (Ihatsu & Koskela 2001, 16–17.)

Osa tietää jo aloittaessaan, ettei aio käydä koulua loppuun asti. Peruskoulusta alkunsa saanut malli, että pääsisi mahdollisimman helpolla, jatkuu ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisten opintojen yleissivistävät opinnot ovat liikaa nuorelle, joka on odottanut opiskelemista oikeaa työtä varten. Poissaoloilla voidaan suojella itseään epäonnistumisen kokemuksilta. Poissaolojen kertyessä oppilaan epäonnistuminen lisääntyy ja nuori vieraantuu entisestään koulun systeemistä. Koulun keskeyttämiseen ajaututaan, jolloin vaihtoehtoina ei ole muuta kuin korvata poissaolot ja hylätyt tentit tai keskeyttää koulu. (Komonen 2001, 138–142.) Komonen (mts. 147) muistut-

taa, että vaikka opinnot keskeytyvät, niin se ei välttämättä johda laajempaan syrjäytymiseen ja loppuelämän kouluttamattomuuteen. Koulutukseen voi tarttua vielä myöhemmällä iällä kun elämäntilanne on muuttunut.

2.3 Nivelvaihe ja opintojen ohjaus

Perusasteella syntyneisiin ongelmiin tulisi puuttua jo peruskoulussa, mutta toinen kriittinen vaihe on nivelvaihe. Opetusministeriön julkaisussa (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistion tiivistelmä 2005) nivelvaihe määritellään pidempänä siirtymävaiheena, jossa nuori selkiinnyttää suuntautumistaan ja pyrkimyksiään jatko-opintoihin ja ammattiin. Peruskouluvaiheessa nuori tarvitsee ohjausta ja neuvontaa mahdollisuuksistaan ja eri vaihtoehdoista.

Lainsäädännössä oppilaanohjaus määritellään oppilaan oikeudeksi (L 21.8.1998/628). Oppilaitoksilla tulee olla tarvittava asiantuntemus ja opinto-ohjaukseen tavoitteiden mukainen aikamäärä. Lisäksi tarvitaan yhteistyötä oppilaitosten kesken, sekä kodin, opinto-ohjaajan, vastaanottavan oppilaitoksen ja muiden viranomaistahojen välillä. Nivelvaiheessa opinto-ohjaukseen vaikuttaa ohjattavien oppilaiden määrä, opinto-ohjaajan omat tiedot, yhteistyöverkostot peruskoulun ulkopuolella, koulun koko, koulun työtehtävien jako ja henkilökemiat koulun sisällä. Nuoren tulisi saada tarpeeksi tietoja ja taitoja ja siten myönteistä asennetta jatko-opiskeluun ja työntekoon. Oppilaanohjauspalvelu peruskoulun ja ammatillisten opintojen nivelvaiheessa on erityisen tärkeää, jotta nuori pysyisi koulutuksen ja ohjauksen piirissä peruskoulun päättymisen jälkeen eikä joutuisi vaaraan syrjäytyä. (Huhtala & Lilja 2007, 16–19; Pirttiniemi & Päivänsalo 2001, 13–14.)

Pirttiniemi ja Päivänsalon (2001, 14) mukaan ensisijaiseksi tavoitteeksi on nähdä ohjaus- ja oppilashuoltotyössä koko koulu yhteisöön ja koulun rakenteisiin kohdistuva ennaltaehkäisevä työ, jolla voidaan ehkäistä ongelmien syntyminen, kuten opintojen keskeytyminen. Kun joidenkin kohdalla opinnot keskeytyvät, on Huhtalan ja Liljan (2007, 24) mukaan jatkosuunnitelmia ajatellen erittäin tärkeää, että tieto keskeyttämisestä ja sen syystä välittyisi eteenpäin esimerkiksi viranomaisille, jolloin asiaan voitaisiin puuttua.

Keskeyttämistä ehkäisevä tukitoimi on esimerkiksi perusopetuksen lisäopetus eli kymppiluokka. Kymppiluokalla ei voi suorittaa tutkintoja, mutta voi parantaa peruskoulun päättötodistuksen arvosanoja ja siten parantaa mahdollisuuksia päästä koulutukseen. Lisäksi on nivelvaiheeseen kohdistettua työpajatoimintaa ja ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. (Mts. 26–27.) Komosen (2001, 442) mukaan nuorten yksilöllisiin ohjaus- ja oppimistarpeisiin voidaan paremmin vastata työpajojen, ammatillisten oppilaitosten ja paikallisten palvelujärjestelmien yhteistyöllä, jolloin tavoitteena on madaltaa nuorten koulutukseen sijoittumisen kynnystä ja edistää työmarkkinoille sijoittumista.

Ongelmallista Viitasalon (2008, 79) mukaan on, että nuorten koulutus- ja työllistämispalvelujärjestelmässä kymppiluokkien ja työpajojen asema on marginaalissa. Esimerkiksi kymppiluokat ja työpajat eivät tule peruskoulun oppilaanohjauksessa ilmi vaihtoehtoina yhtä hyvin kuin oletettu siirtymäreitti eli esimerkiksi lukiosta ammattikorkeakouluun siirtyminen. Kymppiluokka ja työpajat nähdään toisina mahdollisuuksina eikä siten houkuttelevana vaihtoehtona. Kymppiluokille ja työpajoille päätyvät nuoret eivät ole aluksi motivoituneita, sillä toiminnoilla on negatiivinen leima, vaikka joillekin se olisi paras kouluttautumisyväly. Nuorten siirtymät tulisi nähdä avarakatseisemmin ja hyväksyä laajempi valikoima reittejä. (Mts. 77–80.)

Taipaleen (2007, 25) mielestä lukemiseen nojautuvan lukion ohella tulisi olla käytännönläheisempiä ammattikouluja; teoria-aineiden opetusta ammattiopistoissa tulisi vähentää ja lisätä käytännön oppia. Välimäen (2007, 23) mukaan niillä aloilla, joilla koulutusjärjestelmän tuottamat ammatilliset tiedot ja taidot eivät ole ratkaisevassa merkityksessä, on mahdollista saada opetus työelämän kautta. Taipale (2007, 25) ehdottaa kehitettävän muun muassa lisää oppisopimuskoulutusta, sosiaalisten yritysten perustamista, kuntouttavaa työtoimintaa ja suojatyötä välityömarkkinoiden olennaiseksi osaksi.

3 KOULUPUDOKAS

Koulupudokas ja pudokas -sanat ovat yleistyneet ja termejä käytetään paljon eri yhteyksissä puhuttaessa nuorista, joilla on keskeytynyt kouluttautuminen kohti työelämää. Tilastokeskus määrittelee koulupudokkuutta peruskoulun keskeyttämisen näkökulmasta:

- - koulupudokkailla tarkoitetaan peruskoulun oppilaita, jotka keskeyttävät koulunkäynnin ennen oppivelvollisuuden suorittamista (oppivelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneet) tai eivät oppivelvollisuutensa aikana suorita peruskoulun koko oppimäärää (ilman peruskoulun päättötodistusta eronneet). (Koulupudokas 2008.)

Koulupudokkuudesta puhutaan myös laajemmassa merkityksessä. Poliitikot, media ja nuorten parissa työskentelevät ovat ottaneet sanan käyttöön myös kun puhutaan ammattiopistossa, ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa opinnot keskeyttäneestä nuoresta, tai nuoresta joka on peruskoulun jälkeen jäänyt ilman opiskelupaikkaa. Käsitteen lisääntyneestä käytöstä ja sen kattavamman merkityksen vuoksi kutsumme haastateltaviamme koulupudokkaiksi, sillä se kuvaa heidän tilannettaan leimaamatta heitä.

3.1 Nuoruus ja yhteiskunnan odotukset

Mediassa keskustellaan, että nuoren löydettyä alansa tulisi hänen entistä nopeammin valmistua tuottavaksi työntekijäksi. Toisaalta halutaan nostaa eläkeikää ja pidentää työuraa. Työelämä ei näyttäydy houkuttelevana, koska puhutaan kiireisestä työelämästä, huonontuneesta työviihtyvyydestä ja työttömyyden uhkakuvista. (Paavola 2010.) Nuorilla, jotka ovat vailla ammattitutkintoa, on nykyään lähes mahdotonta päästä työelämään, sillä mitä alhaisempi koulutus, sitä suurempi työttömyysriski. Nuoret joilla ei ole lainkaan ammatillista tutkintoa, ovat usein suurimmassa vaarassa syrjäytyä. (Pietikäinen 2007, 5.)

Selkeät siirtymät peruskoulun jälkeen jatkokoulutukseen ja työelämään ovat muuttuneet entistä pirstaleisemmaksi. On entistä vaikeampaa suunnitella peruskoulun jälkeistä tulevaisuutta, ammatinvalintaa ja kiinnittyä koulutukseen. (Komonen 2007,

430.) Kilpailu koulutus- ja työpaikoista on koventunut, kuten kevään 2010 hakijatilatot osoittavat. Ilman hakemaansa koulutuspaikkaa jäi 22 000, josta 6000 oli perusopetuksensa päättäneitä. Turvatakseen nuorten koulutukseen pääsyn, nuorisotyöttömyyden alentamiseksi ja ehkäistäkseen nuorten syrjäytymiskehitystä, opetusministeri Henna Virkkunen lisäsi syksyille 2010 ammatilliseen peruskoulutukseen 2760 opiskelupaikkaa. (Ammatilliseen peruskoulutukseen 2 760 uutta opiskelijapaikkaa 2010.)

Jo 2000 -luvun vaihteessa on pohdittu miten työelämään siirtyminen on muuttunut yhä yksilöllisemmäksi projektiksi, johon vaikuttavat riskit ja epävarmuustekijät. Työttömyys, pitkittyvä epävarmuus ja huono-osaisuus eivät ole olleet enää pelkästään kouluttamattomien ongelma. (Nyyssölä 1999, 150.) Suurimmalla osalla nuorista on riittävästi uskoa omaan kykyihinsä ja myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen. He tietävät mihin koulutukseen haluavat ja pyrkivät määrätietoisesti kohti työelämää. Hyvinvoivat nuoret osaavat suhtautua myös yhteiskunnallisiin odotuksiin kriittisesti ja realistisesti.

Lämsä (2010) on tutkinut 90-luvun laman vaikutusta nuoriin. Taloudellisen hyvinvoinnin romahdus vaikutti siten, että osassa perheitä syystä tai toisesta ajaututtiin sosiaalihuollon asiakkaiksi. Lasten ja nuorten pahoinvointi lisääntyi vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmien vuoksi. Nämä lapset ovat osa tämän päivän nuoria, jotka ovat jääneet ilman aikuisen huolenpitoa ja osalla lapsista ja nuorista ei ole ollut kykyä kasvaa aikuisiksi ja ottaa vastuuta itsestään ja muista. (Lämsä 2010.)

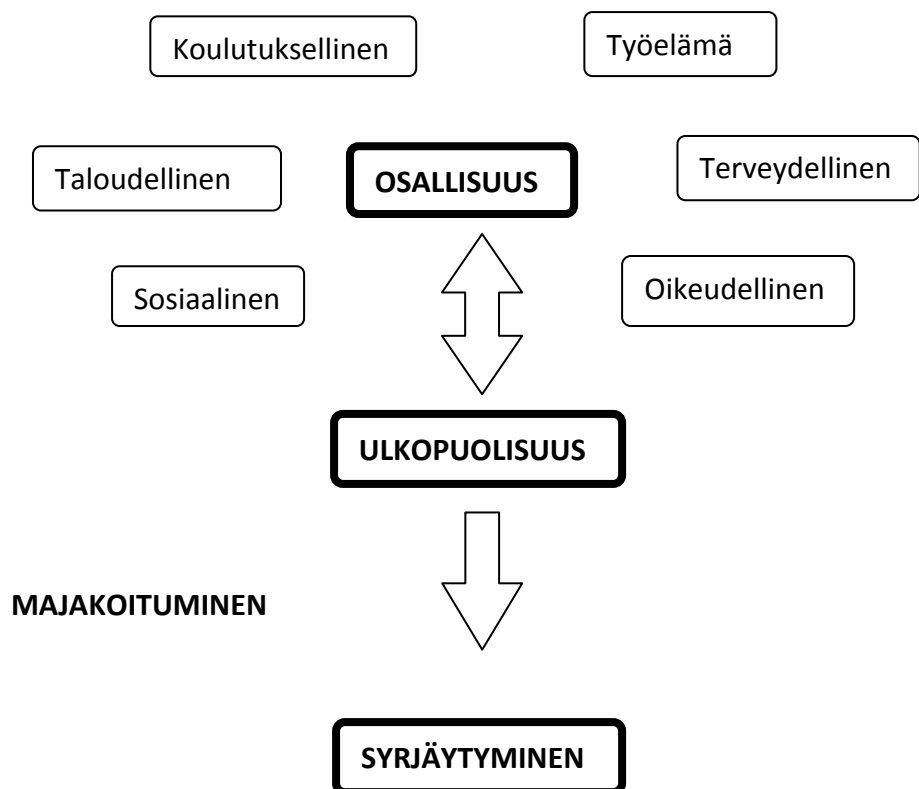
Työpajayhdistyksen julkaisussa Kadonneet ja pudonneet, artikkelissaan Pylkkänen (2007) on huolissaan, että meillä on lisääntyvässä määrin nuoria, jotka eivät löydä paikkaansa koulutusjärjestelmässämme ja putoaa entistä varhaisemmassa vaiheessa niiden ulkopuolelle. On olemassa joukko nuoria, joilla ei ole taitoa tai mahdollisuuksia pärjätä opiskeluissa (mts. 22).

3.2 Ulkopuolella, syrjäytynyt vai majakoitunut?

Koulupudokas jää herkästi yksin, yhteiskunnan ulkopuolelle ilman koulutusta ja työpaikkaa. Hänen osallisuutensa yhteiskunnassa saattaa heiketä vähitellen, jos hänen ympärillään olevat verkostot eivät tue häntä aktivoitumaan. Koulupudokkaiden kohdalla media usein puhuu syrjäytyneistä nuorista ja ulkopuolisuudesta yhteiskunnasta. Uusimpana terminä Aikuisten nälkä -seminaarissa Hilpinen (2010) käytti sanaa majakoituminen erakoitumisen synonyymina.

Ulkopuolisuus

Termi ulkopuolisuus on Häggmanin ja Walldénin (2007, 27) mukaan lainattu Ruotsissa, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista nuorista tehdystä tutkimuksesta. Ulkopuolisuus ei tarkoita, että olisi syrjäytynyt ja ulkopuolisuuden olevan vaaraksi, jos nuorella on vain taitoja ja valmiuksia poistaa ulkopuolisuus. Norjan ulkopuolisuuden kentissä (Ulkopuolisuuden kentät Norjassa 2010) ajatellaan, että ulkopuolisuutta voi olla monenlaista, kuten sosiaalinen, koulutuksellinen, työelämän, taloudellinen, terveydellinen tai oikeudellinen ulkopuolisuus.

KUVIO 1. Yhteiskunnassa osallisuudesta syrjäytymiseen

Sosiaalinen ulkopuolisuus liittyy henkilön omiin sosiaalisiin taitoihin ja valmiuksiin, esimerkiksi millaiset vuorovaikutustaidot tai millainen kyky on työskennellä ryhmässä tai yksin. Sosiaalisesti ulkopuolinen voi olla muuttaessaan toiselle paikkakunnalle esimerkiksi opiskelupaikan perässä. Kaikki uudella paikkakunnalla ovat vieraita ja joutuu luomaan uusia ystävyysuhteita. Koulutuksesta ulkopuolinen ei ole mukana tarjolla olevassa koulutuksessa ja työelämästä ulkopuolinen ei ole syystä tai toisesta työmarkkinoilla. Taloudellisesti ulkopuolinen ei esimerkiksi ole hakeutunut asiakkaaksi julkisiin palveluihin joista saisi taloudellista tukea. Terveydellisesti ulkopuolinen ei ole itse ilmoittautunut asiakkaaksi perusterveydenhuoltoon tai nuoren jäädessä koulutuksen ulkopuolelle, hän ei saa julkisessa perusterveydenhuollossa samoja palveluita kuin opiskelijaterveydenhuollossa saisi. Oikeudellisesti ulkopuolinen ei välttämättä edes tiedä millaisia oikeudellisia palveluita hän voisi saada. Jokainen meistä on joskus ulkopuolella joissain näistä kentistä, mutta tukea tarvitaan jos jokin ulkopuolisuuden kenttä kasvaa suureksi tai jos on ulkopuolinen monella kentällä yhtä aikaa. (Ulkopuolisuuden kentät Norjassa 2010.)

Syrjäytyminen

Syrjäytymistä määritellään usein ulkoapäin, jolloin syrjäytymisen ulottuvuuksina pidetään syrjäytymistä työmarkkinoilta sekä sosiaalista ja taloudellista syrjäytymistä. Nuorten kohdalla syrjäytymisen uhkakuvina pidetään putoamista peruskoulusta, peruskoulun jälkeisen koulutuksen puuttumista tai syrjäytymistä työmarkkinoilta ennen kuin on sinne päässytään. (Kuure 2001, 39.) Lämsä (2010) kirjoittaa toiminnan ja tarpeentyydytyksen puuttiloista, jotka ovat seurausta yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden ulkopuolelle jäämisestä. Elämänhallintaresursseja puuttuu ja lisäksi nuoruuden elämänvaiheeseen kuuluu monia muutoksia ihmisessä itsessään, joka myös selittää nuorten syrjäytymisalttiutta. Murrosikä on eräänlaisen pullonkaulan, kehityksen tiimalasin kapein kohta. Tiimalasi menee tukkoon, mikäli siihen pakkautuu liikaa tavaraa liian lyhyellä aikavälillä selvitettäväksi. (Lämsä 2010.)

Arkikeskustelussa on helppo puhua syrjäytymisestä ja kaikki uskovat puhuvansa samasta asiasta, mutta tutkijat ovat todenneet, miten ongelmallista syrjäytymisen määrittely ja siten sen analysointi on. Esimerkiksi, jos syrjäytymistä määritellään toi-

meentulo-ongelmien lisäksi elämän hallinnan puutteeksi, kasautuneeksi huono-osaisuudeksi ja syrjäytymiseksi yhteiskunnallisesta osallisuudesta, niin miten mitataan elämän hallinnan puutetta, mitä on huono-osaisuus ja miten yhteiskunnallista osallisuutta mitataan, äänestämättä jättämisellä? (Ohtonen 2009, 4.) Määrittelyä tarvitaan tutkimusta ja korjaavia toimenpiteitä varten, ei niinkään itse syrjäytyneitä varten. Ulkopuolella oleva tai syrjäytynyt nuori tietää usein itse epäonnistuneensa yhteiskunnan systeemissä ja tarvitsee vain jonkun, joka näkee hänen kokonaistilanteensa ja auttaa kohti valoisampaa tulevaisuutta (Unga utanför 2003, 12).

Ohtonen (2009) kirjoittaa syrjäytymiseen vaikuttamisen osa-alueista ja niiden keskinäisyyksistä. Mietittäessä miten vaikuttaa syrjäytymiseen, tulee miettiä mihin vaiheeseen toimenpiteet kohdistetaan, ehkäiseviin vai korjaaviin ja yksilöllisiin vai rakenteellisiin toimenpiteisiin. Syrjäytymistä voi hahmottaa prosessina, jossa ensimmäisenä vaikuttavat syrjäytymistä ehkäisevät rakenteelliset tekijät ja toimet, joita ovat sosiaalipalvelut, koulutus, terveyspalvelut, järjestöt ja vapaaehtoistyö sekä sosiaalinen tuki, normit ja lait. Näiden tulisi täyttää tehtävänsä myös niiden nuorten osalta, joilla on vaikeuksia. Syrjäytymistä tapahtuu kun yhteiskuntaan integroivat organisaatiot ja toimet epäonnistuvat tehtävässään. Syrjäytyminen tulisi tunnistaa ja puuttua ongelmiin ja siten minimoida syrjäytyneiden tulovirta. Kun ehkäisevissä toimissa on epäonnistuttu, siirrytään korjaaviin toimiin, syrjäytymisen haittojen lieventämiseen ja syrjäytymisen poistamiseen, joita ovat esimerkiksi nuorten työpajat ja koulutus. (Mts. 5–7.) Startti Parempaan Elämään -hankkeen Potkua Päivään -ryhmävalmennus on eräänlainen korjaava toimenpide, johon on valikoitunut nuoria, jotka ovat syrjäytyneet koulutuksesta ja vaarassa marginalisoitua ilman tukevia toimenpiteitä.

Majakoituminen

Yhteisöjen ulkopuolella oleminen saattaa käynnistää ihmisen hiljalleen erakoitumisen eli majakoitumisen. Tällainen majakoituminen on vahva tie syrjäytymiseen. Useimmiten tällaisessa tilanteessa ihminen ei itse löydä ulospääsyä, vaan tarvitsee aktivointia oman elämän ulkopuolelta ja yhteyttä toisiin ihmisiin. Tällaiset majakoituneet nuoret tulee etsiä ja saada palvelujärjestelmien piiriin. (Hilpinen 2010.)

Eräänlaista erakoitumista on myös 2000 -luvulla Japanissa yleistynyt hikikomori - ilmiö, jolla tarkoitetaan elämästä vetäytyviä nuoria henkilöitä ja kyseistä vetäytymisilmiötä. Hikikomorit voivat sulkea ulkomaailman ja muut ihmiset elämästään välttääkseen ulkopuolista painetta. Ilmiön takana on Japanin kulttuuri ja perinteiset sukupuoliroolit, jolloin pojat alkavat kokea paineita suorituskeskeisessä koulussa, sillä koulumenestymisellä on suuri rooli myöhemmässä työelämässä. (Vanttaja 2007, 68–70.)

3.3 Yhteiskunnallisia toimenpiteitä nuorten aktivoimiseksi

Hallituksen uudessa nuorisolain muutosesityksessä (HE 1/2010) eduskunnalla on painotus lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisessa ja heidän syrjäytymisensä ehkäisemisessä, jota tulee toteuttaa monialaisena yhteistyönä. Nuorille suunnatuissa palveluissa tulee kehittää ja suunnitella yhteistyötä eri viranomaisten kesken ja tehostaa nuorille tarjottavaa varhaista tukea. Monialaisen verkoston tehtävänä olisi koota tietoa nuorison elin- ja kasvuolosuhteista, edistää palvelujen yhteensovittamista, riittävyyttä, laatua ja vaikuttavuutta, tehostaa yhteistyötä tietojen vaihdon sujuvuudeksi nuorten palveluissa. Uudessa nuorisolaissa esitetään nuorille mahdollisuus saada tarvitsemaansa julkisia monialaisia palveluita. (HE 1/2010.)

Nuorten aktivoivasta toiminnasta vastaavat kuntien organisaatiot, järjestöt ja eri säätiöt. Erilaiset aktivoivat ja kuntouttavat toimintamuodot; yksilö-, ryhmä- ja työvalmennus sekä työpajatoiminta kehittyvät ja pyrkivät kehittämään toimintaansa jatkuvasti. Osa pudokasnuorista on moniongelmaisia ja työ heidän parissaan vaatii monialaista osaamista sekä hyvää yhteistyötä. Jossain määrin ilmenee käytäntö, että lakisääteisen nuoren aktivointisuunnitelma laaditaan yhdessä nuoren, sosiaalipalvelutyön ja työ- ja elinkeinotoimiston sekä mahdollisen kuntouttavan toiminnan edustajan läsnä ollessa. Tällaisen yhteistyön tulisi kehittyä lisää ja monialaisen verkoston hyöty ottaa laajemmin käytäntöön. Monialaisen verkoston rakentajana ja nuorta tukemassa voisi mielestämme tulevaisuudessa toimia myös kuntoutuksenohjaaja.

3.3.1 Yhteiskuntatakuu

Vuonna 2005 tuli voimaan yhteiskuntatakuu nuorten aktivoinnista. Sen tavoitteena on edesauttaa nuoria koulutukseen, työelämään ja ehkäistä pitkittynyttä työttömyyttä. Työ- ja elinkeinotoimistolla on velvollisuus tarjota kaikille alle 25-vuotiaille töitä, koulutusta, työharjoittelua, työnhakuvalmennusta tai ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluja. (Uutta tutkimustietoa: Nuorten yhteiskuntatakuun mallissa vielä kehitettävää 2007.)

Yhdenlaisena aktivointikeinona voidaan pitää myös nuorten velvollisuutta osallistua yhteishakuun. Ammattikouluttamattomilla 18–24 -vuotiailla nuorilla on oikeus työmarkkinatukeen, jos hän ei ole kieltäytynyt, eronnut tai erotettu työstä, koulutuksesta tai eräistä työvoimapolitiittisista toimenpiteistä ja lisäksi hakee aktiivisesti ammatilliseen koulutukseen, sekä kevään että syksyn yhteishaussa. (L 30.12.2002/1290.)

Työttömäksi työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon ei ole pakko ilmoittautua tai virastokäynnit voivat joillekin nuorille osoittautua ylivoimaisiksi, jolloin jää ilman työmarkkinatukea. Osalle nuoria joilla koulutus on keskeytynyt tai eivät ole päässeet haluamalleen alalle voi olla ratkaisuna kotiin jääminen. Mikäli nuori ei itse aktivoitu tai hänen lähipiirinsä tartu tilanteeseen, on vaarana että nuori jää kotiin ilman opiskelu- tai työpaikkaa.

3.3.2 Etsivä nuorisotyö

Nuoret jotka eivät hakeudu koulutukseen tai eivät ole koulutuksessa, ajautuvat herkästi kaikkien palvelujärjestelmien ulkopuolelle. Osalla ei ole yhteydenpitoa edes työ- ja elinkeinotoimistoon. Viime vuosina on käynnistynyt koko valtakunnan alueella etsivä nuorisotyö, jonka tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet tarvitsemiensa palvelujen ja muun tuen piiriin. Etsivän nuorisotyön asiakkaita löytyy verkossa tehtävän nuorisotyön ja kenttätöiden kautta, tai nuoria ohjautuu oma-toimisesti, kavereiden, vanhempien tai palvelujärjestelmien kautta. (Ahokas 2010.)

Nuorten hyväksi toimiminen edellyttää monialaista yhteistyötä koko palvelujärjestelmässä ja helpottaakseen kadonneiden nuorten löytämistä, hallituksen uuteen nuorisolakiin on esitetty lisättäväksi säädös nuoren yksilöinti- ja yhteystietojen luovuttamisesta etsivää nuorisotyötä varten. Tietojen luovuttaminen nuoren auttamiseksi edellyttäisi pääsääntöisesti nuoren suostumusta. Myös opiskelijavalinta- ja ylioppilastutkintorekisteristä annettuun lakiin lisättäisiin säännös oikeudesta luovuttaa tietoja etsivälle nuorisotyölle. (HE 1/2010.)

Yhteistyöverkostona etsivässä nuorisotyössä on työpajatoiminta sekä paikallistason verkostot, sosiaali- ja terveystoimi ja työvoimahallinto. Yhteistyöverkostossa pohditaan ratkaisuja nuorten siirtymiseen kouluasteelta toiselle ja työelämään, sekä miten nuorten palveluja parannettaisiin. Etsivän nuorisotyön avulla löydetyt nuoret ohjataan tarvitsemiensa palvelujen piiriin, joissa keskeinen sija on työpajatoiminnalla ja erilaisilla aktivoivilla valmennusjaksoilla. (Walldén & Häggman 2008.) Olemme huomioineet, että etsivän nuorisotyön työntekijän työnkuva on sellainen, jossa voisi toimia myös kuntoutuksenohjaajan koulutuksella. Kuntoutuksenohjaajilla on muun muassa yhteistyö- ja palvelujärjestelmäosaamista, jota tarvitaan etsivässä nuorisotyössä. Etsivään nuorisotyöhön on myönnetty vuonna 2010 noin seitsemän miljoonaa euroa, jonka avulla saadaan palkattua yli 230 etsivän nuorisotyön tekijää, kaikkiaan 192 eri kuntaan (Etsivään nuorisotyöhön lähes seitsemän miljoonaa euroa 2010).

3.3.3 Työpajatoiminta

Vuosittain 10 000 - 20 000 valmentautujaa osallistuvat Suomessa noin 250 kuntien, säätiöiden, erilaisten yhdistysten ja yhteisöjen ylläpitämiin työpajoihin. Ensimmäiset työpajat Suomeen perustettiin 1980-luvun alussa. (Mikä on työpaja? 2010.)

Työpajajakson aikana asiakkaan kanssa yhteistyötä tekevät muun muassa työvoimahallinto ja sosiaalitoimi. Se on palvelukokonaisuus, jossa asiakkaan sen hetkiset tukipalvelut tekevät yhteistyötä asiakkaan hyväksi asiakasta kuunnellen. Työpajoilla työntekoa opetellaan yhteisössä ja metodina on tekemällä oppiminen. Työpajoilla työntekoon liittyy tiiviisti valmennus, jonka avulla pyritään parantamaan yksilön valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Pajoilla harjoitellaan arjenhallintaa sekä erilaisia

työtaitoja. Mikäli koulunkäynti on keskeytynyt, ei kiinnosta, tai siihen ei ole edellytyksiä, työpajat tarjoavat myös vaihtoehtoisen väylän koulutukseen. (Mikä on työpaja? 2010.)

Työpajojen tarjoama palvelu on yksilöllistä ja asiakkaan tarpeen mukaista. Valmennus etenee asiakkaan ehdoilla. Työpajalla työ- ja yksilövalmennus sovitetaan aina valmentautujan kykyjen ja motivaation mukaan. Työpajojen tarjoaman valmennuksen tavoitteena on asiakkaan kuntoutusprosessin, sekä työhön tai koulutukseen pääsyn tukeminen. (Mikä on työpaja? 2010.)

Laakso (2001) ottaa nuorten työpajojen arvioinnissaan esille tavoitteet, jotka nuoret ovat asettaneet saapuessaan työpajalle ja miten tavoitteet on saavutettu. Yleisimpiä tavoitteita olivat parempi elämän hallinta, itsensä kehittäminen ja ammatinvalinnan selkiyttäminen. Nuorista, jotka olivat asettaneet jonkun mainituista tavoitteista, noin 50 % saavuttivat tavoitteensa asettamansa tavoitteen mukaisesti. Paremman elämänhallinnan saavuttamisessa jopa 26,4 % kokivat saavuttaneensa tavoitteensa paremmin kuin olivat alussa hahmotelleet. Myös ammatinvalinta selkiytyi 60 %:n sitä tavoittelleen kohdalla. Työpajalta lähtiessä kolmasosa aikoi hakea töitä, kolmasosa hakea koulutukseen ja viidesosa halusi oppisopimuskoulutukseen ja 14 %:lla oli muita suunnitelmia, kuten armeija. Laakson mukaan nuorilla tuntui riittävän optimismia ja suunnitelmia. (Mts. 20–22, 29.) Viitasalo (2008, 79) toteaa työpajatoiminnalla olevan merkitystä, sillä nuoret arvostavat työpajalta saamaansa tietoa ja tuntemusta työelämästä ja jatkumahdollisuuksista.

3.3.4 Yksilö- ja ryhmävalmennus

Yhtenä esimerkkinä yksilö- ja ryhmävalmennuksesta on KOHO -palvelu, joka on Tampereen kaupungin ja Silta-Valmennusyhdistyksen toteuttama palvelu. Se tarjoaa yksilöllistä neuvontaa, ohjausta ja valmennusta nuorille, jotka tarvitsevat intensiivistä tukea ja työskentelyä löytääkseen koulutus- tai työelämäpolulle. KOHO -palvelu on kohdennettu 17–24 -vuotiaille nuorille, jotka ovat vailla ammatillista koulutusta, tai joilla opinnot ovat keskeytyneet tai ovat vaarassa keskeytyä, sekä nuorille, jotka ovat olleet pitkään työttömänä tai työttömyys on vaarassa pitkittyä. (KOHO -palvelut

2010.) KOHO -palvelun yksilöohjauksessa on vuosittain noin 200 nuorta. Vuonna 2009 nuoret ohjautuivat palveluun pääosin sosiaali- ja työvoimatoimen kautta. Palvelun päättyessä nuoria sijoittui eniten työmarkkinatukiharjoitteluun ja koulutukseen, mutta suuri osa jatkoi myös suunnitelmallisesti palveluketjussa, muun muassa kuntouttavaan työtoimintaan ja mielenterveyspalveluihin. Vuosittain nuorista keskeyttää noin 10 %. (Kakko 2010.)

Tampereen Siltavalmennuksen Ilmaisui-Startti oli yhdistelmä yksilö- ja ryhmävalmennusta. Vuosina 2005–2008 noin 70 nuorta aloittivat Ilmaisui-Startin. Starttivalmennuksen tavoitteena oli ehkäistä syrjäytymistä ja auttaa nuorta eteenpäin elämässä. Ilmaisui-Startissa käytettiin taiteen keinoja kuten kuvia, keramiikkaa ja teatteri-ilmaisua tavoitteenaan nuorten voimaantuminen ja elämänhallinnan taitojen ja valmiuksien lisääminen. (Järvelä 2008.)

Ilmaisui-Startin nuorista 76 % sijoittui johonkin aktiivitoimenpiteeseen, 14 % työhön, 13 % työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin ja 33 % muihin aktiivitoimenpiteisiin, kuten Koho-yksilöohjauspalvelun asiakkuuden jatkamiseen, Sillan muihin pajapalveluihin tai muiden toimijoiden palveluihin. Ennen Ilmaisui-Starttia osa nuorista oli ollut kaikkien toimenpiteiden ulkopuolella eivätkä edes työttömänä työnhakijana. (Järvelä 2008, 98.) Vartiaisen (2008, 83–84) tapaustutkimuksen mukaan Ilmaisui-Startin nuorten elämänhallinta ja itsetunto vahvistuivat ja tulevaisuudensuunnitelmat selkeytyivät.

3.3.5 Toimenpiteitä nuorisotyöttömyyden vähentämiseen

Kesän 2010 nuoriin kohdistuva nuorisotyöttömyyden vähentämistä helpottava toimenpide oli hallituksen lisäbudjetista saatu 77 miljoonaa euroa, joka käytetään palkkatukeen, starttirahaan ja yrittäjäyyskoulutukseen. Tavoitteena vuoden 2011 loppuun mennessä on 15 000 nuoren työllistyminen tai pääsy koulutukseen tai työllistämistoimenpiteiden piiriin. Työllistymisen edistämiseksi on otettu käyttöön Sanssi-kortti. Toukokuussa 2010 lanseerattu Sanssi-kortti on palkkatukeen pohjautuva työllistämiseteli, joka on kohdistettu työnantajille. Sanssi-kortti on kohdennettu alle 30 -vuotiaille vastavalmistuneille työnhakijoille. Palkkatuki myönnetään myös kun yritys palkkaa alle 25-vuotiaan työttömän määräaikaiseen työsuhteeseen. Kortti on lisännyt

nuorten aktiivisuutta hakea töitä ja herättänyt kiinnostusta työnantajissa. Elokuun alussa 2010 Sanssi-kortin avulla työllistyneitä oli jo 1400. (Lähes 1400 nuorta saanut työtä Sanssi-kortilla 2010.)

3.4 Onko aktivoinnilla vaikutusta?

Työpajojen tuloksellisuutta mietittäessä huomataan, että työpajat ovat luonteeltaan erilaisia. Osa painottaa yhteiskuntaan integroitumista, sosiaalista ja kasvatuksellista näkökulmaa, osassa korostuu tuotannollisuus ja ammatillinen ote. Osa taas on näiden kahden välimaastossa. Näkemysten tulisi olla toisiaan tukevia, sillä työn kautta nuori tutustuu ympäristöönsä ja nuorta on helpompi lähestyä työn kautta. (Nyysölä 1999, 160–162.)

Nyysölän (1999, 162) mukaan tulisi työpajojen arvioinnissa huomioida sekä määrällinen että laadullinen ulottuvuus. Määrällisenä pidetään työllistymistä ja koulutukseen hakeutumista, vaikkakin ongelmallisena voidaan pitää, että työllistyminen olisi voinut tapahtua ilman pajajaksoa ja mitä enemmän on kulunut aikaa pajajaksosta, sitä enemmän työmarkkinoilla vaikuttavat muut tekijät. Laadullisessa arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota muun muassa elämän hallinnan parantumiseen ja tavoitteiden selkeytymiseen. (Mts. 161–162.)

Työpajojen työllistämisaikutukset ovat jääneet vähäisiksi, mutta tulee huomioida työpajoilla olevien nuorten olevan jo lähtökohtaisesti vaikeasti työllistettävissä olevaa työvoimaa. Tulee muistaa, että kaikki työpajat eivät toimi yhtä laadukkaasti, ja vaikka työpajat vastaavat hyvin nuorten tarpeisiin työkokemuksen ja sosiaalisten verkostojen osalta, niin työpaja on usein vain tilapäisratkaisu, ennen mahdollista työttömyyttä. (Nyysölä 1999, 166–167.)

Kaikki nuoria aktivoivat toimenpiteet ovat tilapäisratkaisuja, mutta ratkaisevaksi osoittautuu ohjataanko nuorta eteenpäin palvelujärjestelmässä. Kuten työpajatoiminnassa, muiden aktivointitoimenpiteiden vaikutusta toiminnan järjestäjät kirjaavat seuraamalla tilastollisesti mihin nuoret sijoittuvat toimenpiteen jälkeen. Onko nuo-

relle löytynyt opiskelu- tai työpaikka, vai pääsikö työharjoitteluun, työkokeiluun tai työvalmennukseen. Tämä onkin tärkeää vaikuttavuuden mittaamista tietystä perspektiivistä nähtynä ja useimmiten ollaan kiinnostuneita myös miten nuori on kokenut hyötyvänsä jaksosta, jolloin kysytään nuoren subjektiivista kokemusta. Näitä molempia vaikuttavuuden mittareita on käytetty muun muassa Ilmaisuu-Startissa ja Koho-palveluissa. Kohon loppuraportin (2005) yksilöohjausta saaneiden nuorten palautteesta nousee esiin kuinka nuoret ovat kokeneet palvelun tarpeellisena tai erittäin tarpeelliseksi. Erityisesti he ovat maininneet avun, joka on selkeyttänyt hyvin heidän urasuunnitelmiaan ja elämäntilannettaan. (Koho II loppuraportti 2005).

Vaikka nuori sijoittuisi toimenpiteisiin, niin tärkeää on miten nuori selviytyy arkielämästä. Käytännön työn kautta muun muassa Omnian työpajoilla Espoossa oli huomattu nuorilla puutteita arkielämän taidoissa ja omien asioiden hoidossa, jotka haittaavat itsenäistä selviytymistä. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittyminen vaatii taitoa osata huolehtia arkielämän velvollisuuksista ja omista asuinoloistaan. Omnian työpajalla syksyllä 2009 järjestettiin arjenhallintakurssi. Kurssin jälkeen nuorilta kysyttiin palautetta, josta nousi esiin tuki, jota nuoret olivat saaneet elämönhallinnassa ja arkielämän pyörittämisessä. Nuoret kokivat saaneensa tietoa perusasioissa, jotka elämässä tulee esiin ja tukea kotoa muuttamisvaiheessa. (Hillebrand & Viitala 2010.)

Vaikuttavuuden mittaamisen avulla ja tuloksellisuudella voidaan edesauttaa, että hyvät projektit muuttuisivat pysyviksi toiminnoiksi. Monet aktivointikurssit ovat projekteja, joiden loputtua palveluihin muodostuu aukkoja. Esimerkiksi Kohon projektitoiminnassa vuosina 2003–2004 oli yksilövalmennuksen kehittämisen lisäksi tavoitteena palveluprosessin mallinnus ja tuotteistaminen (Koho II loppuraportti 2005). Koho -yksilövalmennusta on tuotettu Silta-Valmennusyhdistyksessä, Tampereen kaupungin ottaessa osaa palkkakustannuksiin. Keväällä 2010 Tampereen kaupunki laajensi taloudellista osallistumistaan jolloin Silta-Valmennusyhdistys alkoi toteuttaa Koho-yksilöohjauspalvelun lisäksi Kipinä -ryhmätoimintaa (KOHO -palvelut 2010).

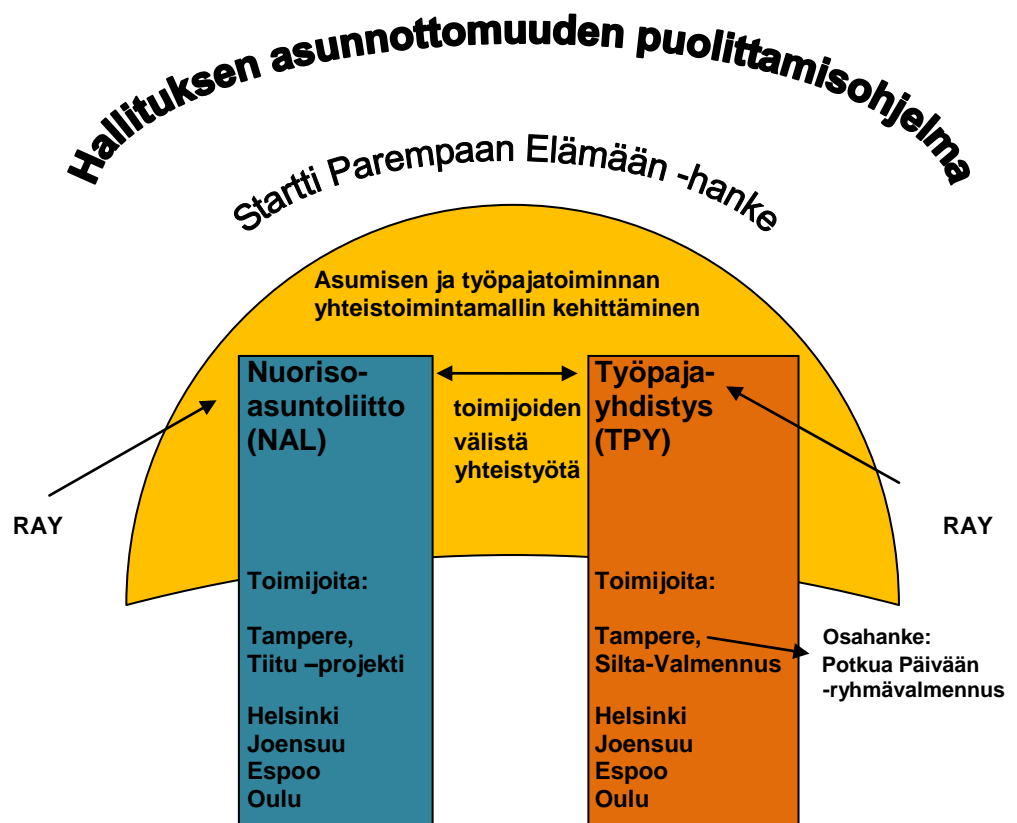
Pietikäisen (2007, 8–9) mukaan nuorten palveluja on tutkittu yllättävän vähän, lukuun ottamatta projektiarviointeja. Kehittämisehdotukset, nuorten tukemisen edellytykset ja hyvät käytännöt toistuvat samanlaisina tutkimuksen kentillä, mutta kritiik-

ki yhteiskuntapolitiikasta ja ehdotukset eivät ole vaikuttaneet paljoa käytännön politiikkaan. Nuorten ääni tulisi saada entistä vahvemmin kuuluviin ja nuorten kanssa työskentelevien näkökulma tulisi huomioida palvelujen kehittämisessä. Eniten nuorille suunnatuista nivelvaiheen palveluista on tutkittu työpajatoimintaa, mutta olisi tarvetta kokonaisvaltaiselle työpajojen nykytilaa ja palvelujärjestelmän asemaa kartoittavalle tutkimukselle, sillä työpajojen toimintaympäristö ja nuorten tilanteet ovat muuttuneet. (Mts. 9–10.)

4 STARTTI PAREMPAAN ELÄMÄÄN -HANKE

4.1 Startti Parempaan Elämään -hankkeen tausta ja tavoitteet

Startti parempaan elämään on istuvan hallituksen asettamaan asunnottomuuden puolittamisohjelmaan liittyvä osa-hanke. Se on yhtenä alahankkeena valtakunnallisessa sateenvarjohankkeessa, jota koordinoi Nuorisoasuntoliitto (NAL) ja jossa kumppanina on Valtakunnallinen Työpajayhdistys (TPY). Hankkeen rahoittaa RAY.

KUVIO 2. Startti parempaan elämään -hankkeen rakenne

Startti parempaan elämään -hankkeen tavoitteena on kehittää uusi valtakunnallinen työpajojen ja tuettujen asumispalvelujen yhteistoimintamalli. Lisäksi tavoitteena on opintojen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tukeminen ja ohjaaminen itsenäiseen asumiseen, koulutukseen ja työhön. Startti parempaan elämään -hankkeessa keskitytään työpajalla toteutettavan elämönhallinnan parantamiseen tähtäävän starttivalmennuksen kehittämiseen. Kehittämistyössä hyödynnetään aiemmin toteutetun Suunta elämään -hankkeen lähivalmennuksen ja kriisipuuttumisen mallia. Hanke tekee yhteistyötä Työpajayhdistyksen starttivalmennusverkoston ja etsivien työparien kanssa. Hankkeessa ovat mukana Tampere, Joensuu, Espoo, Helsinki ja Oulu. Kohderyhmänä ovat nuoret, joilla ei ole ammattikoulutusta tai joiden opinnot uhkaavat keskeytyä. Lisäksi heillä voi olla vaikeuksia kotoa itsenäistymisen, asunnon saamisen ja säilyttämisen kanssa. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2010.)

4.2 Silta-Valmennusyhdistys ry.

Silta-Valmennusyhdistys toteutti Potkua Päivään -ryhmävalmennuksen Startti parempaan elämään -hankkeeseen.

Silta-Valmennusyhdistys on vuonna 2000 tamperelaisten kansalaisjärjestöjen perustama yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, joka ei tavoittele taloudellista voittoa. Päämääränä Silta-Valmennusyhdistyksellä on lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa, osallisuutta ja hyvinvointia auttamalla ja valmentamalla. Kohderyhmänä ovat vaikeassa työmarkkina-asemassa olevat ihmiset. Tarkoituksena on auttaa heitä vahvistamaan työ- ja toimintakykyään ja löytämään oman paikkansa yhteiskunnassa. Työelämään suuntaavia sosiaalisen ja ammatillisen valmennuksen palvelukokonaisuuksia Silta-Valmennuksella tuotetaan ja kehitetään jatkuvasti. Kehittämisen ja projektitoiminta ovat osa Silta-Valmennuksen arkea ja päivittäistä työtä. Tärkeässä osassa on muun muassa kehittää ja osallistua yhteistyöverkostoja, yhteistyötä ja kumppanuutta edistäviin hankkeisiin. (Silta-Valmennusyhdistys ry. 2010.)

5 POTKUA PÄIVÄÄN -RYHMÄVALMENNUS

5.1 Pilottiryhmän nuoret

Potkua Päivään -valmennuksen ryhmä koostui viidestä tamperelaista 18–20 -vuotiaasta nuoresta. Yksi nuorista katosi, eli lopetti ryhmävalmennuksen, jolloin emme huomioi häneen liittyvää aineistoa tutkimuksessamme. Nuoret asuvat tuetuissa asumispalveluissa Asunto-Sillassa ja Tampereen seudun Nuorisoasunnoissa Tiitu -projektin asiakkaana. Nuoret ohjautuivat Potkua Päivään -ryhmävalmennukseen tuettujen asumispalvelujen ja Etsivän nuorisotyön kautta. He osallistuivat valmennukseen noin yhdeksän viikon ajan tammi-maaliskuussa. Kaikki nuoret olivat jättäneet ammatillisen koulutuksen kesken ja tarvitsevat tukea elämän perustaitojen opettelussa ja itsenäisessä elämönhallinnassa, sekä ohjausta ja tietoa koulutusvalintoihin.

Ryhmävalmennuksen ensimmäisenä päivänä ryhmäläisille kerrottiin opinnäytetyöstä, joka haluttaisiin tehdä ryhmävalmennuksesta. Nuorilta kysyttiin, sopiiko heille ryhmävalmennusta käytettävän opinnäytetyön aiheena, selvennettiin mitä se merkitsee ja saako heitä haastatella valmennuksen lopussa.

5.2 Toiminnan sisältö

Potkua Päivään -ryhmä kokoontui aluksi kahtena päivänä viikossa klo 10–14 ja neljän viikon kuluttua kolmena päivänä viikossa klo 10–14 välisenä aikana. Ohjelmaa oli osin ennakolta suunniteltu, mutta nuoret saivat myös toivoa toiminnan sisältöä. Nuorille oli halu saada ohjausta ja tietoa oman koulutusalan löytämiseen ja apua normaalin päivärytmin palauttamiseksi. Nuorten tavoitteiksi nousi opiskelupaikan löytäminen ja yhteishaun tekeminen keväällä 2010, ja päivärytmin palauttaminen.

Ryhmätoiminta (ks. Liite 1) sisälsi erilaisia tehtäviä, joiden avulla nuori oppi havaitsemaan omia vahvuusalueitaan, voimavarojaan ja taitojaan. Aiheina olivat muun muassa vuorokausi-rytmi ja ajan käyttö, motivaatio, elämäntilanne, urasuunnitelmien

pohtiminen, vuorovaikutustaidot sekä opiskelu- ja työnhakutaidot. Vierailuja järjestettiin työpajoille, museoon, taidenäyttelyyn ja Rekrytori -tapahtumaan. Toiminta sisälsi myös muutaman kerran pieniä kädentöitä. Ryhmän aikana nuoret tekivät hakuja kesätyöpaikkoihin, pajatoimintaan ja yhteishaun.

5.3 Ryhmävalmennuksen tavoitteet

Potkua Päivään -ryhmävalmennuksen tavoitteena oli aktivoida nuoria etsimään väyliä opintoihin ja työelämään sekä myös tarjota aktiivista päivätoimintaa vaihtoehtona pelkälle oleilulle. Valmennuksen oli tarkoitus motivoida, rohkaista ja ohjata muutokseen, eli sopivan toiminnan tai koulupaikan löytymiseen ja itsenäiseen realististen ratkaisujen tekoon. Tavoitteena oli saada nuoret vähitellen irti palvelujärjestelmästä, kohti itsenäistä elämää. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2010.)

6 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia aktivoiko Potkua päivään -ryhmävalmennus koulupudokkaita, hakeutuivatko he koulutukseen, työelämään tai muuhun aktivointitoimenpiteeseen.

Tutkimuskysymyksemme:

- Aktivoiko ryhmävalmennus nuoria toteuttamaan tavoitteensa Potkua Päivään -jakson aikana?
- Kuinka nuoret sitoutuivat jaksoon?
- Sitoutuvatko nuoret yhteishaussa tekemiinsä koulutusratkaisuihin?

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyössä on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää ja tutkittavaa kohdetta tutkitaan kokonaisvaltaisesti, jolloin pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Otoksemme oli aika pieni, joten ilmiön ja asioiden tutkiminen kokonaisvaltaisesti mahdollistui. Halusimme saada nuorten äänen kuuluviin ja kuulla heidän kokemuksensa ryhmävalmennuksesta. Koimme, että se ei olisi onnistunut esimerkiksi kyselylomakkeilla ja siksi valitsimme menetelmäksi teemahaastattelun, joka onkin yksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetyistä menetelmistä (mts. 164).

Opinnäytetyössä käytämme aineistona nuorille ryhmävalmennuksen alussa toteutettua kyselyä, havaintoja ryhmävalmennuksesta, teemahaastatteluja ja puhelimitse suoritettua syksyn tilanteen kyselyä. Analyysimenetelmänä käytämme aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

7.1 Silta-Valmennuksen alkuhaastattelu ja tavoitekysely

Ennen ryhmävalmennuksen alkua projektipäällikkö haastatteli nuoret. Hän esitteli Potkua päivään -ryhmän toimintaa ja kysyi nuoren halukkuutta osallistua toimintaan. Ryhmävalmennuksen ensimmäisellä viikolla nuoret täyttivät Omien tavoitteiden karttoittaminen ryhmän alussa -lomakkeen (ks. Liite 2). Lomakkeessa kysyttiin nuoren asettamia tavoitteita ryhmävalmennukselle ja suunnitelmia ryhmän jälkeen. **Nuorten tavoitteiksi nousi** opiskelupaikan löytäminen ja yhteishaun tekeminen keväällä 2010 ja päivärytmin palauttaminen.

Lomakkeista saatuja vastauksia käytämme vertailuaineistona teemahaastatteluihin. Vastauksista saamme selville, millaisia tavoitteita nuoret ovat kurssin alkupuolella asettaneet itselleen ja voimme verrata niitä haastatteluihin, joista selviää kokevatko he saavuttaneensa asettamansa tavoitteet.

7.2 Havainnointi

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa, toimivatko ihmiset niin kuin sanovat. Kysely ja haastattelu tuovat esiin mitä henkilöt uskovat, ajattelevat ja tuntevat, mutta ne eivät kerro mitä todella tapahtuu. Ihminen sanoo toimivansa tietyn tavoin, mutta usein puheen ja asennoitumisen tasolla ihminen on yhden arvomaailman kannattaja ja elämäkäytännön tasolla toisen arvomaailman. (Hirsjärvi ym. 2009, 212.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa havainnointi auttaa toisen kulttuurin ymmärtämistä (Metsämuuronen 2008, 14). Havainnointia tehnyt opinnäytetyöntekijä oli kolmekymmentä vuotta vanhempi kuin havainnoitavan ryhmän jäsenet, jolloin hän sai havainnoinnin kautta kulttuurin ymmärrystä muun muassa nuorten maailmasta.

Opinnäytetyön havainnointi oli osallistuvaa havainnointia, opinnäytetyön tekijän ollessa mukana ryhmän toiminnassa toisena ohjaajana. Osallistuvaa havainnointia tehdessä havainnoija osallistuu yhteisön toimintaan. Tutkittavan ovat tietoisia havainnoinnista. Tutkijalla ei ole uraa, statusta, ystävyysuhteita tai menneisyyttä yhteisössä, jota hän tutkii, kuten taas tutkimuksen kohteilla on. (Laitinen 1984, 1.) Havainnointi kohdistui pääosin kielelliseen vuorovaikutukseen. Havainnoinnin objektiivisuuteen on pyritty alusta asti kiinnittämään huomiota pitämällä omat tulkinnat erillään havainnoista. Subjektiivisuus korostuu tuomalla esiin opinnäytetyöhön vain sille olennaisen osan havainnoinnista. Havainnointia tehtiin joka kokoontumiskerralla ja kirjaaminen tapahtui aina samana päivänä. Havainnointia suoritettiin, jotta saatiin tietoa ryhmään osallistumisesta. Laitisen (1984) mukana osallistuvan havainnoitsijan informaatiossa on suullisia havaintoja, välittyen tutkittavien omasta aloitteesta sekä näköhavaintoja. Opinnäytetyössä havainnointi kohdistui paljon havainnoitavan ryhmän kielelliseen vuorovaikutukseen. Havaitsemalla nuoren esiin tuomia asioita, selvisi koulutus kiinnostuksen kohteita sekä mitkä asiat vaikuttivat ratkaisujen tekemiseen. Nuorten käyttäytymistä havainnoimalla eri asioita kohtaan, pystyy kohdentamaan toimintaa nuorta kiinnostavaksi, silloin kun hän itse ei osaa sanoa mikä kiinnostaa. Näin toimintaa pystyy muokkaamaan myös nuorta aktivoivaksi. Havainnoija kirjasi nuorten toimintaa ja käyttäytymistä niin ryhmä- kuin yksilöohjaustilanteissa.

Niin havainnoinnin kuin haastattelun kautta opinnäytetyössä nousee esiin narratiivinen puoli. Tarinallinen yksilöiden ja tutkijan elämäkertomuksen kautta nouseva tieto mahdollistaa tiedon moniäänisempänä, kerroksellisena ja joukkona pieniä kertomuksia. Narratiivisuudella ei pyritä objektiivisuuteen tai yleistävään tietoon vaan paikallisen, henkilökohtaisen ja subjektiivisen kokemuksen kautta saatuun tietoon. (Heikkinen 2001, 130.)

7.4 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että ei ole tarkasti muotoiltuja kysymyksiä ja järjestys puuttuu. Teemahaastattelu ottaa huomioon, että ihmisten tulkinnat asioista ja asioille antamista merkityksistä ovat keskeisiä, ja merkitysten syntyvän vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48). Teemahaastattelurunkoa ja -kysymyksiä (ks. Liite 3) olimme miettineet yhdessä hankkeen projektipäällikön ja ohjaajamme kanssa. Olimme aika kokemattomia haastattelijoina, joten päädyimme laatimaan valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä teemoittain. Kysymykset toimivat hyvänä varmistuslistana onko kaikista asioista jo keskusteltu.

Teemoitimme kysymykset aihealueittain; yläastevaihe, ammattikouluvaihe, itsenäistyminen, Potkua Päivään -ryhmävalmennusjakso ja tulevaisuus. Selvitimme nuoren yläasteaikaista opiskelua ja hänen mahdollisesti kokemiaan ongelmakohtia. Ammattikouluvaiheesta kysyttäessä pyrimme saamaan selville millaisia tukitoimenpiteitä hän oli saanut opiskelunsa aikana ja mistä opintojen keskeytyminen johtui. Kysyimme missä vaiheessa nuori on muuttanut pois kotoa ja itsenäistynyt. Potkua päivään -ryhmävalmennusjaksosta kysyimme nuorten mielipidettä jaksosisällöstä, vertaistuesta, tavoitteiden saavuttamisesta ja valmennuksen aktivoivasta vaikutuksesta. Olimme kiinnostuneita myös millaisia tulevaisuudenhaaveita nuorilla oli ja kokevatko he tarvitsevansa tukea suunnitelmiansa toteuttamiseen. Kysyimme myös millainen vaikutus jaksolla oli nuorten mielestä heidän lähitulevaisuuden ratkaisujen suhteen. (Ks. Liite 3.)

Haastattelimme neljä nuorta maaliskuussa ryhmävalmennuksen viimeisellä viikolla. Olimme sopineet haastattelupäivät jo aikaisemmin, joten nuoret saivat valita haastattelun ajankohdan ja haastattelupaikan. Yksi haastatteluista tehtiin Silta-Valmennuksen tiloissa, muut kolme nuorten omissa kodeissa. Antamalla nuorten itse valita haastattelupaikan ja -ajan, varmistimme heidän sitoutumista haastatteluun.

Ennen haastattelun aloittamista selvensimme nuorille uudelleen, millaista opinnäytetyötä teemme. Kerroimme, että haastattelut ovat luottamuksellisia ja vain opinnäytetyöntekijät kuuntelevat nauhoitetut haastattelut. Selitimme käyttävämme haastatteluista työssämme siten, ettei heitä tunnusteta, ja nauhoitukset ja aineistot hävittävämme asianmukaisesti. Haastateltavat antoivat kirjallisen luvan haastattelujen käyttöön. (Ks. Liite 4.) Haastattelut kestivät noin 45 minuuttia.

Haastattelurunkomme (ks. Liite 3) valmiiksi muotoillut kysymykset auttoivat hallitsemaan haastattelutilannetta. Emme kuitenkaan edenneet aina rungon mukaisesti, vaan annoimme haastateltavan puheen johdattaa haastattelun kulkua. Jos nuori puhui sellaisista asioista, jotka eivät olleet oleellisia haastattelumme kannalta, ohjasimme häntä hienovaraisesti haluamaamme aiheeseen.

Haastattelutilanteessa oli hyvä olla kaksi haastattelijaa, sillä toinen pääasiassa haastatteli toisen kuunnellessa ja tarvittaessa tarkentaessa lisäkysymyksillä. Kuuntelevana haastattelijana toimi jo nuorten kanssa parissa työskennellyt opinnäytetyöntekijä. Tämän koimme hyväksi, sillä nuoret tunteneena hän olisi tahtomattaan voinut johdattaa nuoria kysymyksillään. Toisaalta nuoret olisivat voineet jättää kertomatta jotain, sillä he olisivat ajatelleet haastattelijan jo tietävän asian. Haastattelutilanteet olivat rentoja ja aluksi juttelimme päivän kuulumisia, jotta mahdollinen jännitys häviäisi. Nuoret juttelivat asioista välittömästi ja kertoivat arkaluontoisistakin asioista.

Litteroimme haastattelut seuraavalla viikolla. Litterointia auttoi se, että haastattelut olivat vielä tuoreessa muistissa. Litteroidessamme emme valikoineet tema-alueiden mukaan, kuten Hirsjärvi ym. (2009, 222) mukaan on mahdollista. Litteroimme sanas-

ta sanaan, mutta jätimme pois äännähdyksiä, joitakin sanojen toistoja ja keskustelun pätkiä, jotka eivät liittyneet haastattelun teemoihin.

7.5 Analysointimenetelmä

Analysoimme aineistomme sisällönanalyysin avulla. Tuomi ja Sarajärven (2009) mukaan sisällönanalyysi sopii hyvin strukturoimattoman aineiston analyysiin. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa, kuitenkin kadottamatta aineiston informaatiota. Sisällönanalyysillä saadaan aineisto järjestettyä johtopäätöksiä varten. Aineiston laadullisessa käsittelyssä aineisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan. (Mts. 103–108.)

Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti, ja pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä edetään kolmivaiheisena prosessina eli pelkistetään aineisto, ryhmitellään ja luodaan teoreettiset käsitteet. Aineiston pelkistämistä eli redusointia ohjaa tutkimustehtävä, jonka mukaan aineistosta nostetaan olennaiset ilmaukset. Tämä voidaan esimerkiksi suorittaa alleviivaamalla auki kirjoitetusta aineistosta sellaisia ilmauksia, jotka ovat olennaisia tutkimuskysymysten kannalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95, 101–102.)

Tavoitteenamme oli selvittää aktivoiko ryhmävalmennus koulupudokkaita. Opinnäytetyössä tarkastelemme aktivoitumista, miten nuoret saavuttivat tavoitteensa ja miten he sitoutuivat ryhmävalmennukseen. Poimimme haastatteluaineistostamme ilmauksia, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiimme, pelkistimme ilmaukset ja pelkistetyt ilmaukset yhdistimme luokiksi, jotka kuvasivat ilmauksia yleisemmällä tasolla: opiskelupaikan löytyminen ja yhteishaun tekeminen, päivärytmi ja sitoutuminen. Näihin liittyneet pelkistetyt ilmaukset jaoimme sen mukaan, mitä ne kuvasivat laajemmin: opiskelupaikan löytymisen ja yhteishaun tekemisen jaoimme tiedon lisääntymiseen, valmennuksessa tehtyihin tehtäviin, nuorten saamaan ohjaukseen ja nuor-

ten ajattelun herättämiseen. Päivärytmin jaoimme sitä edistäviin ja sen palauttamista vaikeuttaviin, kuten myös sitoutumisen sitoutumista vahvistaviin ja sitä heikentäviin tekijöihin. (Ks. Liite 5.)

8 TULOKSET

Etsimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme tarkastelemalla nuorten teemahaastatteluja ja havaintoaineistoa ryhmävalmennuksen ajalta. Havaintoaineistoa käytämme tukemaan ja täydentämään, mutta myös kyseenalaistamaan haastatteluissa esille tulleita asioita. Alkuhaastatteluissa ja -kyselyissä nuoret asettivat itselleen tavoitteiksi opiskelupaikan löytymisen ja yhteishaun teon sekä päivärytmin palauttamisen. Opiskelupaikan löytämistä ja yhteishaun tekoa tarkastelemme yhtenä tavoitteena, sillä ne liittyvät kiinteästi toisiinsa, eikä valmennuksessa eritelty asioita sen mukaan liittyivätkö ne opiskelupaikan löytämiseen vai yhteishaun tekoon. (Ks. Liite 5.)

8.1 Nuorten asettamien tavoitteiden saavuttaminen

Nuorten asettama tavoite **yhteishaun teko** toteutui kaikkien neljän haastatellun kohdalla. Vaihtelevasta osallistumisesta huolimatta kaikki suorittivat yhteishaun sovitteina päivinä. Yhteishaun tekoon liittyen nuoret olivat saaneet kurssilla tietoa, jotka liittyivät ammattikuvauksiin ja miten Internetiä voi hyödyntää koulutukseen liittyvän tiedon haussa. Nuorten kanssa katsottiin, mihin heidän on realistista hakea päästötodistuksensa keskiarvolla ja kuinka paljon on ollut hakijoita edellisinä vuosina kyseisiin oppilaitoksiin. Nuoret tarvitsivat apua päästötodistuksen keskiarvon perusteella laskettavien pisteiden laskemiseen. Myös Yhteishakuoppaan tulkintaan he tarvitsivat tukea ohjaajilta. Saadun tiedon avulla nuoret saivat lisää tietoa realistisista hakumahdollisuuksista.

”Mieltii vaihtoehtoja ja katottiin niitä keskiarvoja että mihin oikeesti voi päästä. Et se ei oo vaan hakemista. Että kouluun vois jopa päästä ja käydä se loppuun.”

Haastatteluista nousi esiin, että nuoret tarvitsivat tukea yhteishaun tekoon ja sen tekniseen suorittamiseen. Erään nuoren haastattelusta ilmeni, että hänelle tuli uutena asiana mahdollisuus tehdä yhteishaku Internetissä.

”Kyllä se yhteishakuapu oli tarpeen ja siinä joku muukin kattoi, en olis voinut kuvitellakaan et sen voi tehdä netissä. Olisin varmaan mennyt jonottamaan toimistoon papereiden kanssa.”

Ryhmävalmennuksen aikana oli havaittavissa, miten vähän nuoret osasivat hyödyntää Internetiä arkipäivän tiedonlähteenä. Nuoret oppivat ryhmävalmennuksessa muun muassa Kelan sivujen käyttämistä, miten opintotuki lasketaan ja kuinka opiskelija-asuntoja etsitään Internetin avulla.

”- -Sitä tietoa kyl, et nyt on helpompaa lähteä ettiin asioita muualtakin. En ole esim. nettiä koskaan käyttänyt opiskelupaikkojen hakemiseen et sekin on nyt uutta. Mitä kaikkee mahdollisuuksia onkaan.”

Haastatteluissa tuli ilmi nuorten saaneen tietoa eri vaihtoehtoista vierailujen kautta. Vierailu toteutettiin muun muassa Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksen Mansettiin, jossa on erilaisia työpajatoimintoja ja aikuiskoulutusta. Siten nuoret pystyivät hahmottamaan millaisia vaihtoehtoja heillä on toisen asteen ammatillisten opintojen lisäksi. Vierailuun liittyvien havaintojen kautta peilautui nuorten saama tieto uusista mahdollisuuksista kouluttautua, ja se kuinka eri tavoin koulutuksen voi saada (oppisopimus, aikuiskoulutus).

”Pääsi tutustumaan uusiin ihmisiin ja käytiin tutustumassa Nekalassa Mansetin pajaan ja mä hain sinne - - raksapuolelle.”

”Esim. aikuiskoulutus, oppisopimuskoulutus, aikuislukio, netin kurssit, ja sain tietoa et oppisopimus onkin aika raskas koulutus.”

Nuoret muistivat tehneensä ammatinvalintatestejä ja muita tehtäviä, jotka auttoivat miettimään mikä ala ja työ soveltuvat itselle parhaiten. Tehtävät käsittelivät muun muassa itsetuntemusta ja oppimistyytlejä.

”Tuolla käytiin läpi noita koulutusjuttuja ja sitten näitä itsensä asioita, millanen oppija olen että missä se ongelma milloinkin on. Ja sitten katsottiin näitä vaihtoehtoja koulun lisäksi.”

Huomasimme, että nuoret kertoivat asioita, jotka osoittivat oman ajattelun heräämistä. Eräs nuori koki hyvänä kokoontumismääränä alle viisi kertaa viikossa, sillä silloin jäi aikaa miettiä hakuasioita itsekseen ja sama nuori koki hänen näkökulmansa laajentuneen.

”Sit mä oon kyl huomannu että mä sain tuolta paljon et esimerkiks vähän laajennettii mun näkökulmaa niistä kouluista ja sitten että se ala (ammattinimike) tuli sieltä kans. Kyllä mä sitä mietin mutta nyt se varmistu ku sai enemmän tietookin siitä.”

Toiseksi tavoitteekseen nuoret asettivat **päivärytmin palauttamisen**. Päivärytmin palauttamista edesauttavaksi asiaksi nousi saatu tieto päivärytmin tärkeydestä ja ajankäytön hallinnasta. Muutama kokoontumiskerta viikossa koettiin riittäväksi.

Nuoret kokivat, että iltaisin alkoi väsyttää aikaisemmin kuin ennen ja aamulla oli vähän aktiivisempi olo. Ryhmävalmennusjaksolla oli siis tämän mukaan vähäinen vaikutus päivärytmin paranemiseen. Havainnot osoittivat, että nuorten oli vaikea löytää päivärytmiä. Havainnot osoittavat poissaoloja olleen paljon ja heille soitettaessa selvisi heidän nukkuneen puolille päivin ja nuoret kertoivat valvoneensa aamuyöhön asti.

Nuoret eivät havaintojen perusteella osallistuneet säännöllisesti toimintaan. Kysyimme, olisiko ollut parempi jos ryhmä olisi kokoontunut useimmin, jotta päivärytmi olisi löytynyt helpommin. Haastatteluista nousi esiin, että ryhmävalmennus on nuorten mielestä hyvä toteuttaa muutamana päivänä viikossa. Kokoontuminen viitenä päivänä viikossa olisi ollut heidän mielestä raskasta ja haluttiin aikaa miettiä valmennuksessa käsiteltyjä asioita.

”Se ois ollu stressaavaa ku siel kummiski käytiin aika paljon tommosii asioita läpitte et pitää miettiä mihin haluaa hakee ja mihin pääsee.”

Päivärytmin palauttamista vaikeutti haastattelujen mukaan sovituista aikatauluista poikkeaminen ja ryhmävalmennuksen aloitusajankohdan muuttaminen myöhemmäksi kello kahteentoista. Tämä vaikutti siten, että eräs haastateltavista ei enää jaksanut lähteä. Hänen mielestään aamuinen aloitus olisi ollut parempi. Toisaalta eräs toinen nuorista koki aloituksen kello 10 liian aikaiseksi, joka vähensi hänen osallistumisestaan.

8.2 Sitoutuminen

Nuorten sitoutumisessa oli havaittavissa sitoutumista vahvistavia ja heikentäviä asioita. Vahvistaviksi asioiksi nuorten haastatteluista nousi rahallinen hyöty, kuten sosiaalitoimen maksamaan toimeentulon lisäosaan.

”Jos mä en käy siellä niin rahat tippuu ja se ei ois ollu niin kauheen kivaa.” (Kysyttäessä ryhmävalmennukseen osallistumisen syystä.)

Vahvistavia tekijöitä olivat myös nuorten asumispalveluiden kannustus ja valvonta. Asumispalvelu kannusti nuorta lähtemään ryhmävalmennukseen ja varmisti aamuisin nuoren heräämistä. Nuoret kokivat myös ryhmän ilmapiirin olleen hyvä ja kertoivat haastattelussa ja loppupalautteessa pitäneensä ohjaajista.

”- - toitte hyviä näkökulmia asioihin. Aluks mä en oikein tienny miten mun pitäs teihin suhtautua mutta olitte te iha mukavia tyyppejä.”

Ryhmävalmennuksen aikana nuoret tutustuivat paremmin toisiinsa. Osa nuorista asui samassa talossa, jolloin he havaintojen ja haastattelujen perusteella paremmin tutustuttuaan keskustelivat koulutusvaihtoehdoistaan myös valmennuksen ulkopuolella ja näin saivat vertaistukea ryhmän ulkopuolella.

”No siis tota oon sitä kautta tutustunut paremmin (ryhmäläisen nimi) kun se on mun naapuri. Ollaan juteltu koulupaikoista.”

Nuoret kokivat saaneensa vertaistukea ja laajensivat sosiaalista verkostoaan. Eräs nuori koki hyväksi asiaksi nähdä muita nuoria jotka ovat samassa tilanteessa.

”- - On hyvä nähdä et kaikkien muidenkaan elämäs kaikki ei oo menny hyvin. Eikä tartte hävetä et ei oo onnistunu. - - kaikki muutkin tekee virheitä ja tarttee ja kysyy apua. On paljon ihmisiä - - joiden suunnitelmat ei oo menny niinku piti.”

Sitoutumista heikensi ryhmävalmennuksen kokoontumisten kanssa samaan aikaan olleet tapaamiset. Yksi nuorista halusi osallistua toimintaan, mutta hänen ajanhallintataitojen heikkous ilmeni muiden tärkeiden tapaamisaikojen päällekkäisyyksistä johtuviin poissaoloihin.

Oli havainnoitavissa, että vaikei nuori kokenut toimintaa vastenmielisenä, niin elämäntilanne oli sellainen, että poissaolot olivat huomattavat. Eräs nuorista koki myös, että esimerkiksi sairastumisesta johtuvien poissaolojen jälkeen oli vaikeampi tulla takaisin valmennukseen.

Nuoret osallistuivat ryhmävalmennukseen hyvin vaihtelevasti. Vain muutaman ollessa paikalla, oli ryhmäläisillä mahdollisuus saada yksilövalmennusta. Tällöin ohjaajat pystyivät työskentelemään nuoren kanssa rauhassa ja käymään asioita läpi yksilöllisesti.

Nuoret tiedostivat, että ryhmävalmennuksen sisällöstä saatu tieto auttaa heitä tulevaisuuden suunnittelussa. Tämä sitoutti heidät toteuttamaan itselleen asettamansa tavoitteen, yhteishaun. Havainnoinnin kautta näkyy, että vaikka halua yhteishaun tekoon oli, niin tuen ja ohjauksen tarve oli silti oleellinen. Nuoret tiedostavat yhteishaun teon olevan velvoite toimeentulon säilymiseksi ennallaan ja antavan mahdollisuuden haun onnistumisen myötä opiskeluun. Yhteishaun tekeminen ei kuitenkaan sido hakijaa aloittamaan opiskelua, jos elämäntilanne ei ole opiskelua tukeva.

8.3 Syksyn tilanne

Syyskuun alussa otettiin yhteyttä nuoriin puhelimitse ja heiltä kysyttiin heidän sen hetkistä tilannetta. Oliko kouluun pääsy onnistunut tai jos ei, niin mitä he tekivät tällä

hetkellä. (Ks. Liite 6.) Haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi käytämme heillä peitenimiä syksyn tilanteen tulosten esittelemisessä.

Lasse oli päässyt opiskelemaan haluamalleen alalle, joka oli hänen yhteishaun ensimmäinen koulutus vaihtoehto. Hän kertoi luottaneensa koulupaikan saamiseen, kun oli tiedostanut pääsypisterajojen laskemisen jälkeen omat mahdollisuutensa juuri kyseiseen oppilaitokseen.

Laila ei ollut päässyt opiskelemaan. Hän oli muuttanut elokuussa takaisin entiselle kotipaikkakunnalle. Hän aikoi kysyä opiskelunsa jatkumahdollisuutta oppilaitoksesta, jossa opiskelu oli aiemmin keskeytynyt.

Leila pääsi opiskelemaan kouluun, joka oli ollut hänen koulutusvaihtoehtoista yhteishaussa kolmannella sijalla.

Leo ei päässyt yhteishaun kautta opiskelemaan. Hän oli hakeutunut elokuussa uudelle ryhmävalmennusjaksolle.

8.4 Aktivoituvatko nuoret?

Nuoret tekivät valmennuksessa itsetuntemusta, oppimisvalmiuksia ja omaa osaamistaan kartoittavia tehtäviä. Havaintojen perusteella oli havaittavissa ja haastatteluista kävi ilmi, että tehtävien avulla nuoret saivat lisää tietoa itsestään ja miten esimerkiksi omat ominaisuudet sopivat yhteen suunnittelemansa koulutusalan kanssa. Nuoret aktivoituivat selvittämään omaa opiskelualaa ja muita realistisia kouluttautumismahdollisuuksia sekä aktivoituivat yhteishaun tekoon.

”No aktivoidin ainakin vähän sillee. Tuntuu ku oisin vähän nukkunu henkisesti. Pistitte miettimään.”

Taloudellisilla seikoilla on vaikutusta aktivoitumiseen, jolloin ei ilmene varsinaista sitoutumista toimintaan. Esimerkiksi yksi nuorista on osallistunut aiemmin ja osallistui tähänkin ryhmävalmennukseen taloudellisen hyödyn takia. Nuori piti taloudellista

hyötyä tärkeänä motiivina osallistua vastaaviin valmennuksiin, muut hyödyt tulivat sen mukana.

Koulutuspaikan hakijoiden määrä oppilaitoksissa vaikuttaa opiskelija valintaan. Nuoren oppiessa ymmärtämään yhteishaku prosessia, oli havainnoitavissa että nuori aktivoitui selvittämään tarkemmin realistisia mahdollisuuksiaan. Oli havainnoitavissa saadun informaation vaikutus nuoren pohtiessa ratkaisujaan. Nuorten laskettua todistusarvosanojen omia pisteitä yhteishakua varten, he ymmärsivät miten peruskoulun opiskelumenestys vaikuttaa mahdollisuuteen päästä opiskelemaan. Siten nuoret aktivoituivat ja miettivät yhtenä mahdollisuutena numeroiden korottamista esimerkiksi iltalukiassa. Havaintona oli myös että, nuoret selvittivät mahdollisuuttaan korottaa numeroitaan iltakoulussa.

”Mun pitäis nostaa viel kolmee numeroo jos haluun pisteitä nostaa jos mä en nyt pääse minnekkään. Ja mietin että jos en nyt pääse minnekkään niin sit mä hankin työkokemusta ja hankin siten lisäpisteitä. Toivotaan nyt et mä pääsen.”

Haastatteluissa tuli ilmi, että nuoret eivät pitäneet ”hortoilusta”, olla pitkiä aikoja tekemättä mitään. Ainakin haastatteluhetkellä nuoret kertoivat jakson aikana motivaation koulunkäyntiä ja työntekoa kohtaan nousseen.

”On kyllä joo (kysyttäessä onko tullut motivaatiota lisää opiskelun suhteen). Olen oppinut ajattelemaan ettei aamuhämmäskäminen ole niin hirveitä kun jaksaa herätä ajoissa nii kerkiää bussiin ja sillee et oli tää vähän kuin koulussa istuminen. Tuli oikeestaan ikävä kouluun. Kun yksin istun kotona kaiket päivät niin ja nukun hirveesti niin se käy tylsäksi. - - Se täällä käynti oli kuitenkin mielenkiintosempaa kuin vaan kotona istumista. Ja heti ku aloitin täällä päätin et lähden kohta töihin ja tuli ikävä et pakko olla jotain tekemistä.”

”Koska mä oon semmonen ihminen että mä haluisin tehdä jotain. On olu vähän semmonen turhautunut olo viime aikoina. On eri asia olla joka päivä koulussa ja nähdä ihmisiä.”

Syksyn tilanteen perusteella voidaan sanoa että, ne nuoret (2) jotka pääsivät opiskelemaan, sitoutuivat valitsemiinsa ratkaisuihin aloittaessaan koulutuksen. Yksi nuorisista jolla oli paljon poissaoloja ryhmävalmennuksen aikana, oli aloittanut uuden ryh-

mävalmennusjakson ja näin aktivoitunut edelleen etsimään polkuaan opintoihin.

Neljäs nuori oli tehnyt elämäänsä koskevia muutoksia muuttamalla takaisin kotipaikkakunnalle.

9 POHDINTA

9.1 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön luotettavuutta tarkastellessa puhutaan reliabiliteetista eli mittaustulosten toistettavuudesta ja validiteetista eli pätevydestä. Ulkoinen validiteetti käsitetään yleistettävyytenä eli miten tutkimuksen tulokset ovat siirrettävissä muihin vastaaviin tilanteisiin. Sisäinen validiteetti tarkoittaa tulkinnan ja käsitteiden virheettömyyttä. (Kananen 2008, 123.) Opinnäytetyön otos on pieni, jolloin tuloksia ei voida yleistää. Lisäksi haastattelut eivät kaikilta osin olleet yhteneväisiä vaan oli eriäviä mielipiteitä esimerkiksi kokoontumiskerran aloitusajankohdasta, joka vaikutti nuorten ryhmävalmennuksen osallistumiseen.

Hirsjärven ja muiden (2009, 232) mukaan tutkijan tulee kertoa tarkka selostus tutkimuksen toteutuksesta kohentaakseen tutkimuksensa luotettavuutta, sisältäen esimerkiksi myös mahdolliset häiriötekijät aineiston hankkimisessa ja virhetulkinnat. Opinnäytetyön sisäistä validiteettia ajatellen litteroimme haastattelut nopeasti haastattelujen jälkeen, välttäen virhetulkintojen syntymistä haastatteluissa, koska asia oli tuoreessa muistissa. Ensikertalaisina haastattelijoina voi olla mahdollista, että olemme jättäneet huomioimatta joitain tärkeitä nuorten sanomia asioita tai olemme käsitäneet asiat toisella tavalla kuin nuori on asian tarkoittanut.

Teemahaastatteluissamme pyrimme selkeisiin kysymyksiin, jotka eivät johdattelisi tietynlaisiin vastauksiin. Haastattellessamme huomasimme, että välillä nuoret eivät ymmärtäneet kysymyksiämme siten kun olimme ne tarkoittaneet. Selvensimme tällöin mitä tarkoitimme kysymyksellämme. Haastatteluista analysoimme, mikä on tärkeää tietoa opinnäytetyölle. Jälkeenpäin kirjallista raporttia tehdessämme huomasimme ja ymmärsimme että, olisi tarvinnut enemmän jo haastattelukysymyksiä

tehdessä muotoilla ja kohdistaa kysymykset tutkimuskysymyksiimme. Haastatteluista tuli nyt pitkiä, ja ne sisälsivät osaksi asioita, joilla ei ollut merkitystä meidän opinnäytetyöhön. Haastattelujen litterointi vei runsaasti aikaa, joka olisi ollut ennalta vältettävissä.

Kananen kirjoittaa reaktiivisuuden ongelmasta, joka tarkoittaa tutkijan ja tutkimusasetelman vaikutusta tutkittavaan ja sitä kautta tutkimustulokset voivat vääristyä. Tutkijan vaikutusta ei voi täysin poistaa, mutta usein tutkijan vaikutus liittyy tiedonkeruumenetelmään. Esimerkiksi haastattelussa reaktiivisuuden vaara on mahdollinen, mutta piilohavainnoinnissa olematon. (Kananen 2008, 122–123.) Hirsjärven ja muiden (2009, 206–207) mukaan haastatteluaineisto on konteksti- ja tilannesidonnaista ja haastateltava voi antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Analysoidessamme teemahaastatteluja vertasimme niitä havaintoaineistoon, jolloin huomasimme joitakin ristiriitaisuuksia ja yhteneväisyyksiä. Haastateltavat ovat voineet vastata pyrkien antamaan itsestään paremman kuvan. On myös mahdollista, että tuntiessaan toisen haastattelijoista, haastateltavat ajattelivat olevansa velvollisia antamaan positiivisen kuvan esimerkiksi ryhmävalmennusjaksosta. Teemahaastattelut ja havainnot täydensivät toisiaan varmentamalla tuloksia, mutta myös auttoivat meitä pohtimaan haastattelujen antia kriittisesti.

Opinnäytetyössä olemme pyrkineet selvittämään tarkasti jo ennalta kohderyhmälle mihin he osallistuvat ja miten saadun aineiston käsittelemme. Osallistuminen yhteistyöhön oli vapaaehtoista ja sen sai halutessaan keskeyttää. Tutkittavat allekirjoittivat kirjallisen luvan (ks. Liite 4) aineiston käyttöön opinnäytetyössämme. Olemme pyrkineet aineiston säilytyksessä, käsittelyssä ja kirjallisessa tuotoksessa kaikin tavoin säilyttämään henkilöiden anonymiteetin ja käyttämään kielellisesti ilmaisuja jotka eivät vahingoita kohde ryhmää. Kaikki aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua sovitusti.

9.2. Tulosten tarkastelua

Nuorten tavoitteita ryhmävalmennukselle olivat opiskelupaikan löytyminen ja yhteishaun teko keväällä 2010. Yhdistimme nämä yhdeksi kokonaiseksi tavoitteeksi, sillä ne liittyivät ryhmävalmennuksessa kiinteästi toisiinsa. Ryhmävalmennuksen sisällöstä ei pysty erittelemään, mitkä asiat olisivat liittyneet pelkästään opiskelupaikan löytämisen edistämiseen ja mitkä yhteishaun tekoon. Yhteishaun teon käsitimme laajemmin kuin pelkkänä teknisenä suorittamisena, sillä siihen liittyi vahvasti haettavan koulupaikan valinta. Nuorten kanssa mietittiin, minkälaiseen ammattiin koulutuksesta valmistuu, mitä opiskelu sisältää ja missä koulupaikka sijaitsee, eli miten arkipäivä ja mahdollisesti uuteen ympäristöön sopeutuminen sujuisi. Opiskelupaikan löytymiseksi, yhteishaussa haettavien koulutuksien miettimisen lisäksi nuorten kanssa tehtiin vierailuja ja käytiin läpi muita opiskeluvaihtoehtoja, kuten aikuisopiskelua, oppisopimuskoulutusta ja työpajatoimintoja.

Nuorista kaikki tekivät yhteishaun keväällä 2010 ja haastatteluissa selvisi, että jokaisella oli mietittynä vaihtoehtoja syksylle, jollei pääsisi hakemaansa koulutukseen. Tulosten mukaan nuorten saivat lisää tietoa ennestään kiinnostavasta alasta ja uusista vaihtoehtoista. Niillä joilla ennestään kiinnostava ala vahvistui, motivaatio opiskelua kohtaan kasvoi.

Yhteishaun tekoon kannusti osaltaan myös se, että nuoret ovat alle 25 -vuotiaita ja heillä on oikeus työmarkkinatukeen. Tuen jatkumiseksi on velvollisuus hakea koulutukseen kevään ja syksyn yhteishauissa. Havaintojen perusteella nuoret tiedostivat hakuvelvollisuutensa. Nyssölän ja Pajalan (1999, 88) mukaan suuri osa nuorista puhuu pakkohausta, mutta osa pitää pakkohakua oikeana, perustellen asiaa siten, että koulutus on parempi asia kuin työttömänä makaaminen. Tämä nousi esiin myös haastattelemiemme nuorten puheesta. Osa viranomaisista kritisoi pakkohakua, mutta myönteisesti suhtautuvat painottavat, että koulutusmotivaatio voi syntyä ajan myötä. (Mt.)

Kysyttäessämmme nuorten tilannetta syksyllä, heistä kahdella täyttyi ensimmäinen tavoite, eli he tekivät yhteishaun ja pääsivät opiskelemaan haluamalleen alalle. Toiset

kaksi tekivät yhteishaun, mutta eivät päässeet opiskelemaan. Toinen heistä oli aktivoitunut jatkamaan toisenlaisessa ryhmävalmennuksessa. Toinen oli aikeissa kysyä opiskelunsa jatkumahdollisuutta oppilaitoksesta, jossa opiskelu oli aiemmin keskeytynyt.

Päiväjärjestys

Nuorten toinen tavoite, päiväjärjestyksen palauttaminen ei täyttynyt. Oletamme että ryhmävalmennus ei tuntunut nuorista aina merkitykselliseltä jotta olisivat olleet läsnä joka kokoontumiskerralla. Haastatteluissamme nuoret eivät kuitenkaan osanneet mainita parannusehdotuksia ryhmävalmennuksen sisältöön. Nuorilla oli myös paljon päällekkäisiä menoja ryhmävalmennuksen kanssa. Nuoret myös sairastelivat jakson aikana. Poissaolojen kertyessä kynnyksellä tulla takaisin toimintaan kasvoi. Nuorten poissaolojen vuoksi jouduttiin sisältöä supistamaan, jolloin paikalla olleiden nuorten kanssa ei voinut tehdä sitä mitä oli suunniteltu.

Sitoutuminen

Tutkimme sitoutuivatko nuoret ryhmävalmennukseen ja tulosten perusteella sitoutumisen voi sanoa olleen vähäistä. Toisaalta vain yksi nuori viidestä katosi ryhmävalmennuksen aikana ja kaikkiin loppuihin neljään saatiin yhteys syksyllä ja he suostuivat vastaamaan kyselyymme. Päiväjärjestyksen palauttamisen ja ryhmävalmennukseen sitoutumista pyrkivät tukemaan myös nuorten asumispalvelujen kannustus. Lisäksi Potkua Päivään -ryhmävalmennuksen ohjaaja soitteli nuorille kun heitä ei näkynyt ryhmässä. Harjoittelukokemuksiemme kautta ja nuorten parissa työskentelevien kanssa keskustellessamme on havaittu, että nuorten sitoutuminen voi olla hyvin vaihtelevaa. Nuoren sitoutumattomuus vaikuttaa paljon nuoren tilanteen eteenpäin viemiseen ja hänen auttamiseen. Käsityksemme on, että osa nuorista elää päivä kerrallaan, jolloin ei välttämättä nähdä seurauksia jos tänään laiminlyö sovittuja tehtäviä.

Onko toiminnalla aktivoivaa vaikutusta?

Tulosten perusteella nuoret aktivoituivat miettimään yhteishakuvaihtoehtoja ja vaihtoehtoisia opiskelumuotoja syksyille. Nuoret eivät aktivoituneet merkittävästi palauttamaan päiväryhtiään ja sitoutumaan toimintaan yhtäjaksoisesti. Ryhmävalmennus

kesti yhdeksän viikkoa ja ryhmä kokoontui kaksi tai kolme kertaa viikossa, jolloin jäi paljon vapaita päiviä ja siten päiväjärjestyksen palauttaminen on mielestämme vaikeampaa. Järvelän (2008, 97) mukaan nuoret sitoutuvat toimintaan jos se vastaa heidän tarpeitaan. Potkua Päivään -ryhmävalmennuksen nuorten heikko sitoutuminen saattoi johtua siitä, että he eivät kokeneet valmennuksen sisällön vastaavan sitä mitä he tarvitsevat tai eivät nähneet yhteyttä tehtävien asioiden ja opiskelupaikan selvittämisen välillä. Toisaalta haastatteluista kävi ilmi, että nuoret osaavat myös poimia sen oleellisen tiedon, mikä heitä sillä hetkellä kiinnostaa. Mielestämme nuorten osittaisesta sitoutumisesta kertoo se, että he vastasivat meidän puhelinkyselyyn syksyllä.

Potkua Päivään -ryhmävalmennuksen voidaan uskoa olleen merkittävä jakso nuorille, sillä he saivat erilaisia vaihtoehtoja kouluttautumisesta ja tietoa opiskelualojen sisällöstä. Näin heillä oli enemmän valmiuksia tehdä päätöksensä yhteishakutilanteessa. Kaksi nuorta eivät saaneet yhteishaussa opiskelupaikkaa. Oli kuitenkin syksyn puheleissa havaittavissa heidän aktivoituneen. Toinen heistä oli uudelleen hakeutunut uudelleen ryhmävalmennukseen, hänellä olikin ollut paljon poissaoloja Potkua päivään ryhmästä. Toinen taas oli oikeissa kysyä opiskelumahdollisuutta oppilaitoksesta, jossa opiskelu aiemmin oli keskeytynyt. Opinnäytetyössä saimme selville mihin nuoret sijoittuivat jakson jälkeen, joka tekee työstämme erilaisen kuin monet muut samankaltaisen toiminnan vaikutusta selvittäneet tutkimukset.

Opinnäytetyössä saimme samansuuntaisia tuloksia kuin Vartiainen (2008) tutkimuksessaan. Ilmaisui-Startin pajajakso tarjosi nuorille miettimistäuon, jonka aikana nuoret selkiyttivät taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kykyjään. Pajajakso selkiytti nuorten tulevaisuudensuunnitelmia ja vahvisti uskoa omiin mahdollisuuksiin sekä toi varmuutta hakeutua koulutukseen. (Mts. 80–81.) Potkua Päivään -ryhmävalmennuksen nuoret kokivat saaneensa vahvistusta siihen mitä he haluavat opiskella ja mielestämme nyt tähtäävät päämäärätietoisemmin kohti tavoitettaan. Nuorten haastatteluista kävi ilmi, että he myös mieluummin osallistuvat edes johonkin, kuin ovat vaan kotona.

Nuorten aktivoitumista osoittaa myös se, että haastatteluissa he mainitsivat keinoja joita he olivat miettineet ennaltaehkäistäkseen mahdollista keskeyttämistä. Nuoret

tiedostivat muun muassa tuen tarpeen opintojen aikana, toivoivat hyvää luokkahenkeä sekä samoista asioista ja koulutuksestaan kiinnostuneita luokkatovereita.

Keskeyttäminen

Kaikissa toimenpiteissä, mukaan lukien Potkua Päivään -ryhmävalmennuksessa, keskeyttäminen on ollut mielestämme vähäistä, vaikka luullaan nuoria olevan vaikea sitouttaa aktivoiviin toimenpiteisiin. KOHO -palveluissa keskeyttämisprosentti on noin 10 % (Kakko 2010) ja Ilmaisui-Startin keskeytti hallitsemattomasti 12 % ja hallitusti 16 %, jolloin keskeyttäneet nuoret siirtyivät muuhun palveluun tai pidemmälle sairauslomalle (Järvelä 2008, 97). Aktivoivat toimenpiteet ovat erilaisia sisällöltään, tarjoten jokaisen nuoren tarpeeseen oikeanlaista toimintaa. Potkua Päivään -ryhmävalmennuksessa nuoret saivat apua opiskeluun liittyvissä asioissa. Toisenlaista tukea he saivat taas tuetuista asumispalveluista. Ilmaisui-Startissa tavoitteena oli auttaa nuoria parempaan elämänhallintaan taiteen keinoin. Toimenpiteissä keskeyttäneet, mahdollisesti kadonneet nuoret, jotka etsivä nuorisotyö on löytänyt, voidaan suunnata uuteen, heille paremmin vastaavaan toimintaan.

Ammattiin kouluttautumisen asemasta voi nuorelle ajankohtaisempana tarpeena olla itsenäinen elämänhallinta tai edes sen osa, kuten päivärytmin löytyminen ja sitoutuminen toimintaan. Näillä meidän mielestä pienillä asioilla voi nuorille olevan hyötyä pidemmällä aikavälillä. Tärkeää on, että nuorelle on tarjolla toimintaa, joka saa nuoren kiinnostumaan ja aktivoitumaan. Nuori tarvitsee onnistumisen tunteita, joita ei saavuteta esimerkiksi jos nuori tuntee häneltä vaadittavan liikaa tai liian vähän. Esimerkiksi työpajoilla voidaan kokea työtahti liian verkkaisena ja työtehtäviä ei pidetä tarpeeksi haastavina (Nyssölä 1999, 163). Jollei nuorella ole tietoa mihin päin suunnata, yhteiskuntatakuu varmistaa, ettei nuori pääsisi syrjäytymään ja pitää nuorta kiinni yhteiskunnassa toiminnan kautta.

Yhteiskuntatakuu on saanut osakseen myös kritiikkiä; puhutaan, että yhteiskuntatakuun myötä nuoret on saatava sijoitetuksi johonkin ja nuoria säilötään muun muassa työpajoille ja muihin aktivoiviin toimenpiteisiin. Nyssölän (1999, 167) mukaan kaikki työpajat eivät toimi yhtä erinomaisesti ja ongelmana on usein, että työpajat ovat usein tilapäisratkaisu. Ryhmävalmennusta ja työpajatoimintaa nähneinä olemmekin

saaneet käsityksen, että toiminnot voivat sisällöltään vaihdella suuresti. Myös ohjaajien työmotivaatio ja työskentelytavat voivat olla hyvin erilaisia. Toisaalta yksilön saama hyöty ja toiminnan vaikuttavuus ovat hyvin yksilöllisiä kokemuksia. Suurikin työ asiakkaan tukemisessa ja ohjauksessa ei välttämättä tuota tulosta ja joskus taas pienet asiat auttavat monin tavoin. Tulee muistaa, että nuoren elämässä tapahtuvat muutokset nuori kokee aina ikäisilleen tyypillisesti suurina. Nuorten elämän tilanteet vaihtuvat ja niiden vaikutus näkyy välittömästi nuoren arjessa ja suhtautumisessa muihin asioihin. Ohjauksen oikea-aikaisuuttakin on vaikea tietää.

Pohdimme ryhmätoiminnan olevan tarpeen, sillä mielestämme yhteisöllinen ”elämäkoulu” on muuttunut ja tilalle on tullut omaa etua ajava yksilöllinen kilpailu pärjäämisessä. Voidaan niin sanotusti elää neljän seinän sisällä, koska Internet mahdollistaa toisenlaisen väylän sosiaalista yhteisöihin. Tämän päivän nuoret ovat saattaneet myös kasvaa yksin, ilman ohjaavia ja turvallisia aikuisia, kuten Japanin Hikikomori -ilmiö osoittaa (Vanttaja 2007). Tällöin erilaiset toiminnot voivat vastata muun muassa aidon sosiaalisen kanssakäymisen ja turvallisten aikuisten tarpeeseen.

9.3 Opinnäytetyöstä syntyneitä kehitysajatuksia

Aktivointitoimenpiteillä tulee ymmärtää olevan vaikutusta myös pidemmällä tähtäimellä nuoren elämäntilanteissa. Kohderyhmän maailmasta löytyi paljon ennalta aavistettavaa ja tiedossa jo olevaa, mutta myös uusia yllättäviä asioita. Huomioimme, että vaikka nuoret käyttävät paljon Internetiä niin monet nuoret eivät kuitenkaan arkisissa asioissa osanneet hyödyntää sitä. Heillä ei ollut tietoa miten laaja informaatio löytyy julkishallinnon palveluista asianomaisten sivustoilta. Nuoret eivät välttämättä tiedä miten Internetiä voi käyttää lisätäkseen tietoa omista oikeuksista, palveluista ja miten eri hakemuksia voi tehdä Internetin välityksellä.

Esimerkiksi nuoren suunnitellessa kotoa muuttoa, nuori ei usein aavista miten monen eri tahon kanssa yhteistyötä on tehtävä. Täytyy löytää asunto, ymmärtää mikä on takuuvuokra, tehdä sähkösopimus ja osata toimia arjen käytännön asioissa, kuten maksaa laskut ajallaan. Opiskelijana taas on hyvä osata hyödyntää opiskelijan etuu-

det ja tuet. Nämä ovat asioita, jotka vaikuttavat nuoren arkiseen pärjäämiseen ja koulunkäyntiin, ja jos nuorella on jollain osa-alueella vaikeuksia, ne heijastuvat koko elämään.

Aktivoivan toimenpiteen jälkeen tarvitaan tietoa mihin nuori sijoittuu, jotta tiedettäisiin onko toiminta ollut tuloksellista. Opinnäytetyössä saimme yhteyden nuoriin vielä syksylläkin ja he halusivat vastata puhelinhaastatteluun. Kuitenkaan ei tiedetä varmasti jatkaako opintonsa aloittanut nuori opintonsa loppuun. Mielenkiintoista olisi tutkia millaista vaikutusta toimenpiteillä on nuorten elämään pitkällä aikatahtimella. Ongelmaksi usein muodostuu se, että nuoria on vaikea tavoittaa myöhemmin, sillä puhelinnumerot ja asuinpaikat vaihtuvat.

Potkua Päivään -ryhmävalmennus on yksi toimenpiteistä, jotka yrittävät aktivoida nuoria. Se sopii nuorille, jotka tarvitsevat yksilöllisempää valmennusta etsiessään polkua työelämään. Ryhmävalmennuksessa paneudutaan nuorten tarpeiden mukaisesti koulutukseen liittyviin asioihin, joihin ei välttämättä ole ollut, eikä tule olemaan mahdollisuutta opinto-ohjauksessa syventyä. Syitä, jotka ovat johtaneet valmennuksen tarpeeseen, voidaan mielestämme ennaltaehkäistä hyvällä perusasteen ja toisen asteen opintojen ohjauksella. Opinto-ohjaus tarvitsee yhteistyötä eri tahojen kanssa ja tieto keskeyttäneistä nuorista tulee välittää eteenpäin jotta nuoret eivät jäisi tyhjän päälle. Tähän myös vuonna 2011 esitetyksi uudistettu nuorisolaki tähtää.

Mielestämme ryhmävalmennuksen nuorten tuetut asumispalvelut palveli hyvin Potkua Päivään -osahanketta, sillä tuetussa asumisessa kannustettiin osallistumaan toimintaan ja nuoret saivat heiltä tukea muihin, kuin opiskeluun liittyviin asioihin. Ryhmävalmennuksen painottaessa opiskelua, tuetun asumisen ei tarvinnut ottaa vastuuta nuoren yhteishausta ja tulevaisuuden suunnitelmien aktiivisesta toteuttamisesta. Tällaiselle yhteistoiminnalle on tarvetta. Oli toiminta asumiseen tai koulunkäyntiin liittyvää, toiminta on nuorille usein vapaaehtoista. Taloudellisesti nuoria veloitetaan osallistumiseen, mutta mielestämme molempia tarvitaan, jotta mahdollisimman moni nuori löytyisi aktivoinnin ja ohjauksen piiriin. Mielestämme liian moni nuori putoaa järjestelmän ulkopuolelle.

9.4 Opinnäytetyöprosessin opettamaa ja ammatillista kehittymistä

Alkuvuodesta 2010 opinnäytetyöaiheemme varmistuttua Silta-Valmennuksessa toteutettavasta ryhmävalmennuksesta, aloimme tehdä opinnäytetyösuunnitelmaa. Hyvin nopeasti jouduimme valmistelemaan myös teemahaastattelurunkoa, sillä nuoret piti haastatella maaliskuussa puolessa välissä, ryhmävalmennuksen viimeisinä päivinä. Opinnäytetyömme tietoperustaan perehtymisessä tuli kiire, mutta toisaalta olimme jo opiskeluaikana keränneet kirjoja ja materiaalia tästä meitä kiinnostavasta aiheesta. Tiedonhankinnasta jäi osa tehtäväksi vasta haastattelujen jälkeen. Huomasimme miten paljon aiheeseemme liittyvää tuoretta aineistoa on Internetissä, lisäksi vanhempia tutkimuksia ja kirjallisuutta löytyi painettuna. Koska Internetissä oli paljon aineistoa, ongelmalliseksi osoittautui aineiston rajaus ja lähteiden luotettavuuden arviointi.

Ajankohtaista tietoa ja materiaalia saimme ryhmävalmennuksen aikana olleista yhteistyöryhmän kokouksista sekä Aikuisen nälkä -seminaarista, joihin toinen opinnäytetyöntekijä osallistui. Tilasimme myös Työpajayhdistykseltä aiheeseen liittyviä julkaisuja. Teimme haastatteluja nuorten parissa toimiville; haastatellen nuorten tuntuja asumispalvelujen ohjaajia, Kohon -yksilövalmentajaa ja ALU- koordinaattoria, joka toimi ryhmävalmennuksen projektipäällikkönä. Opinnäytetyön teemahaastattelut nuorille menivät mielestämme hyvin, vaikka olimme ensimmäistä kertaa teemahaastattelua tekemässä.

Opinnäytetyön teosta opimme, että tietoperustan kokoaminen kannattaa aloittaa ajoissa. Teemahaastattelua tehdessä tulee olla selvillä siitä, mitä oikeasti haluaa selvittää ja mihin kysymyksiin on menossa etsimään vastauksia. Opinnäytetyön aiheen rajaus tulee muistaa, mikä onkin vaikeaa, koska mielenkiintoista materiaalia löytyy paljon. Tulee muistaa että, vaikkei kaikki lukemansa aineisto päätyisi opinnäytetyöhön asti, se lisää asiantuntemusta ja mahdollistaa aiheen monipuolisen käsittelyn. Opinnäytetyön teon aikana havaitsimme paljon aiheeseemme liittyvää informaatiota ympäristöstä. Aihe on ollut ajankohtaisuutensa vuoksi paljon esillä viestintävälineissä. Parityöskentely onnistui hyvin, vaikka olemme hyvin eri-ikäisiä ja erityyppisiä opis-

kelijoina ja kirjallisuuden tekijöinä. Tehdessä opinnäytetyötä kaksin joutuu perustelemaan enemmän mielipiteitään, joka auttaa asioiden oppimisessa ja sisäistämisessä. Toisen opinnäytetyöntekijän mielipiteet tuovat myös erilaista näkökulmaa ja huomaa että asioita voi ajatella monin tavoin.

Opinnäytetyöprosessi oli haastava. Aihe oli mielenkiintoinen ja ajankohtainen, jolloin sitä jaksoi työstää. Muun muassa opintojen keskeytyminen ja nuorten syrjäytyminen ovat aiheita, joita on jo paljon tutkittu, mutta haasteellisen nuoriin liittyvissä ilmiöissä tekee sen, että nuoret muuttuvat ajan myötä. Ajantasaista tutkimusta tarvitaan mielestämme koko ajan lisää. Lisäksi Suomi tarjoaa monenlaisia kasvuympäristöjä, maaseudun sekä kaupungin, jonka lisäksi globalisaatio vaikuttaa varsinkin nuorten elämässä. Tiedostamme, että Suomessa on kasvava joukko maahanmuuttajanuoria, joita emme ole työssämme nostaneet esiin. Tässä joukossa on myös nuoria joilla on tarvetta aktivoiviin palveluihin, mutta heidän kohdallaan työntekijöillä tulee olla runsaasti tietoa eri kulttuureista ja niiden vaikutuksesta kyseisten nuorten elämään.

Opinnäytetyöprosessin kautta meille vahvistui ajatus siitä, että kuntoutuksenohjaajina on oikeanlaista tietoa ja osaamista, jota tarvitaan nuorten kuntoutuksen ohjauksessa. Kuntoutuksenohjaaja toteuttaa nuorelle tehtävän kuntoutussuunnitelman, joka on käytössä kuntoutumisen ajan koko palvelujärjestelmässä. Yhteistyössä nuoren kanssa suunnitellaan mitä tukitoimia hän tarvitsee. Kuntoutuksenohjaaja neuvoo ja ohjaa nuorta käytettävissä oleviin palveluihin ja usein nuori tarvitsee esimerkiksi ohjausta ja tietoa sosiaali- ja terveystalouksista sekä harrastustoiminnasta, ennen ohjautumista koulutukseen tai työelämään. Nuoren elämänhallinnassa ja asumisessa voidaan nuoren kasvua tukea ohjaamalla ja neuvomalla arjenhallinnassa. Kuntoutuksenohjaaja myös koordinoi yhteistyötä palvelujärjestelmässä ja verkoston yhteydenpitoa. Nuori on osallisena moniammatillisen työryhmän tapaamisissa, mutta saattaa kokea olevansa viranomaisten ympäröimänä. Tämä tuli esiin myös tutkimuksemme nuorten puheissa. Kuten kaikki kuntoutuksen asiakkaat, myös nuoret tarvitsisivat yhden henkilön tuekseen, joka selventäisi tapaamisten sisältöä nuorelle ja tukisi nuorta, jotta hänen äänensä pääsisi kuuluviin tapaamisissa. Kuntoutuksenohjaajan työhön kuuluu myös nuorten palvelujen suunnittelu ja kehittäminen nuorten tarvetta vastaavaksi yhteistyöverkoston kanssa. Kuntoutuksenohjaajalla tulee olla valmiuksia

yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja päätöksentekoon, johon olemme päässeet tutustumaan opinnäytetyön aiheen kautta.

Käsityksemme nuorten syrjäytymiseen johtuvista syistä on laajentunut ja osaamme tarkastella nuorten palveluita eri näkökulmista ja ymmärtää ne laajempina kokonaisuutena. Ymmärrämme miten eri tavoin aktivointikeinot voivat vaikuttaa nuoren elämään ja miten pienilläkin asioilla voi olla suuri vaikutus.

Opinnäytetyöprosessin myötä into työskennellä nuorten parissa on kasvanut. Tietämyksemme nuorten palveluista ja syrjäytymiskehityksestä on lisääntynyt. Olemme tyytyväisiä opinnäytetyöhömmä, sillä sen kautta saimme näkyväksi, että koulupudokkaiden tilannetta voi viedä ryhmävalmennuksen avulla eteenpäin. Työstä toivomme välittyvän, että tämänkaltaiset kokemukset merkitsevät nuorelle paljon ja niiden avulla he vähitellen rakentavat elämänhallintaansa ja osallisuuttaan yhteiskuntaan. Toivomme että, työmme lisää myönteistä ajattelua ja rohkaisee nuorten palveluiden kehittämisessä ja toteuttamisessa.

Lopuksi kiitämme Silta-Valmennusyhdistystä ja Jari Rekolaa opinnäytetyöaiheesta sekä mahdollisuudesta tutustua organisaation toimintaan sekä yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

LÄHTEET

Ahokas, M. 2010. Etsivän työn esittely. Esitelmä. Nuorten tuetun asumisen kansallinen hankeen -verkostopalaveri 20.1.2010. Lahti.

Ammatilliseen peruskoulutukseen 2 760 uutta opiskelijapaikkaa. Tiedote Opetus- ja kulttuuriministeriön sivustolla 24.6.2010. Viitattu 10.7.2010. [Http://www.minedu.fi](http://www.minedu.fi), tiedotteet.

Etsivään nuorisotyöhön lähes seitsemän miljoonaa euroa. 2010. Tiedote 8.7.2010 Opetus- ja kulttuuriministeriön sivustolla. Viitattu 29.8.2010. [Http://www.minedu.fi/OPM](http://www.minedu.fi/OPM), tiedotteet.

Hillebrand, S. & Viitala, R. 2010. Startti-kurssi esittely. Esitelmä. Nuorten tuetun asumisen kansallinen hankeen -verkostopalaveri 20.1.2010. Lahti.

Hilpinen, K. 2010. Startti parempaan elämään. Esitelmä. Aikuisen Nälkä -monialaisen yhteistyön haasteet nuorten palveluissa -seminaari 27.1.2010. Onnistuvat opit. Tampere.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus -todellisuus kertomuksena. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Toim. J. Aaltola ja R. Valli. Gummerus: Jyväskylä, 116–132.

HE 1/2010. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi nuorisolain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta. Viitattu 20.2.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex. [Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), vireillä olevat hallituksen esitykset.

Huhtala, M. & Lilja, K. 2007. ProEduca. Peruskoulusta ammatillisiin opintoihin. Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Turun yliopiston paino.

Häggman, E. & Walldén, J. 2007. Nuoret ja ulkopuolisuus. Teoksessa Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Toim. T. Tarvainen, V. Pietiläinen ja T. Kuure. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:61. Helsinki.

Ihatsu, M. & Koskela, H. 2001. Keskeyttääkö vai ei? Ammatillisten oppilaitosten aktiivointi ja koulutuksen keskeyttämisen vähentämisen -projektin alkukartoitus. Opetushallitus. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino.

- Järvelä, S., Joutsu, E., Koskela, V. & Natri, T. 2008. Starttivalmennus -taiteen tekemisen keinoin kohti elämää. Toim. S. Järvelä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, Silta-Valmennusyhdistys ry. Tampere: Juvenes-paino.
- Järvinen, T. 2001. Koulutusjärjestelmän yksilöllistyminen ja valinnan vapaus. Teoksessa Aikuistumisen pullonkaulat. Toim. T. Kuure. Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuoran julkaisuja 19. Pieksämäki: Kirjapaino Raamattutalo, 60–69.
- Kakko, K. 2010. Koho -palveluiden yksilövalmentaja. Koho -palvelut. Haastattelu 17.3.2010.
- Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- KOHO -palvelut. 2010. Silta-Valmennusyhdistys ry. Viitattu 7.9.2010. [Http://www.siltavalmennus.fi](http://www.siltavalmennus.fi), KOHO -palvelut.
- KOHO II -projekti: loppuraportti 2003–2004. 2005. Silta-Valmennusyhdistys ry. Viitattu 5.9.2010. [Http://www.siltavalmennus.fi](http://www.siltavalmennus.fi), raportit ja julkaisut.
- Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuu: Joensuun yliopiston painon yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja.
- Komonen, K. 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Toim. T. Hoikkala ja A. Sell. Helsinki: Hakapaino, 429–444.
- Koulupudokas. 2008. Tilastokeskus. Viitattu 20.9.2010. [Http://www.stat.fi](http://www.stat.fi), tietoa tilastoista, käsitteet ja määritelmät, koulupudokas.
- Koulutukseen hakeutuminen. 2009. Tilastokeskus. Viitattu 18.8.2010. [Http://www.stat.fi](http://www.stat.fi), tilastot, koulutus.
- Koulutuksen keskeyttäminen. 2010. Tilastokeskus. Viitattu 23.8.2010. [Http://www.stat.fi](http://www.stat.fi), tilastot, koulutus.
- Kuure, T. 2001. Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuoran julkaisuja 19. Pieksämäki: Kirjapaino Raamattutalo.
- Laakso, K. 2001. Tekemisen meininkiä elämään. Nuorten työpajatoiminnan arviointia. Jyväskylän opetussosiaalikeskuksen julkaisusarja 2/2001.
- Laitinen, H. 1984. Näkökohtia osallistuvan havainnoinnin menetelmään. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisusarja 67/1984.
- Lähes 1400 nuorta saanut työtä Sanssi-kortilla. 2010. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 11.8.2010. [Http://www.tem.fi](http://www.tem.fi), ajankohtaista, uutisia.

Lämsä, A-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä -lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöskirjatutkimus. Oulun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta, kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö.

Lämsä, A-L. 2010. Lasten ja lapsiperheiden syrjäytyminen. Esitelmä. Viitattu 28.7.2010. http://anna-liisalamsa.kokoomus.info/mp/db/file_library/x/IMG/32364/file/syrjailyminen-suppea.pdf.

L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 19.8.2010. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

L 30.12.2002/1290. Työttömyysturvalaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 1.9.2010. <http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia -sarja 4. 3.uud.p. Jyväskylä: Gummerus.

Mikä on työpaja? 2010. Viitattu 10.8.2010. <http://www.yhdistystieto.fi>, työpajatieto.

Nyyssölä, K. 1999. Työpajat ja koulutuksesta työelämään siirtyminen. Teoksessa Janus 2, 150–169.

Ohtonen, J. 2009. Nuorten syrjäytymisen taloudellinen mallinnus. Sosiaalikehitys Oy. Viitattu 20.8.2010. http://www.sosiaalikehitys.com/uploads/Nuorten_syrjailytymisen_taloudellinen_mallinnus.pdf.

Paavola, O. 2010. Työelämä tutuksi. Savon Sanomat. Viitattu 17.7.2010. <http://www.savonsanomat.fi/mielipide/artikkelit/tyoelamätutuksi/530661>.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistion tiivistelmä. 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. Viitattu 7.9.2010. <http://www.minedu.fi/OPM>, julkaisut.

Pietikäinen, R. 2007. Palveluiden väliin putoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventaaari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 13. Viitattu 7.9.2010. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/>, julkaisut, verkkojulkaisut.

Pirttiniemi, J. & Päivänsalo, P. 2001. Perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen kehittäminen. Neljän alueellisen projektin kokemuksia. Opetushallitus. Edita.

Pylkkänen, S. 2007. Nuoruus, kulttuurit ja yhteiskunta – kuinka nuori löytää paikkansa yhteiskunnan rattailta? Teoksessa Kadonneet ja pudonneet -syrjäytymisen sietämätön raskaus. Toim. A. Virtanen ja M. Hautaluoma. Viitattu 18.7.2010. <http://www.tpy.fi>, mitä me teemme, julkaisuja, verkkojulkaisut, 21 - 23.

- Silta-Valmennusyhdistys ry. 2010. Viitattu 28.7.2010. [Http://www.siltavalmennus.fi](http://www.siltavalmennus.fi).
- Taipale, I. 2007. Vintiöistä rakennustyömaille. Teoksessa Kadonneet ja pudonneet - syrjäytymisen sietämätön raskaus. Toim. A. Virtanen ja M. Hautaluoma. Viitattu 18.7.2010. [Http://www.tpy.fi](http://www.tpy.fi), mitä me teemme, julkaisuja, verkkojulkaisut, 24–25.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Ulkopuolisuuden kentät Norjassa. 2010. Työpajayhdistys. Viitattu 24.8.2010. [Http://www.tpy.fi](http://www.tpy.fi), mitä me teemme, tapahtumia ja koulutusta, valtakunnalliset työpajapäivät 2010, materiaalit.
- Unga utanför. 2003. Statens offentliga utredningar. SOU 2003:92. Fritzes: Stockholm.
- Uutta tutkimustietoa: Nuorten yhteiskuntatakuun mallissa vielä kehitettävää. 2007. Tiedote 17.10.2007 Työ- ja elinkeinotoimiston sivustolla. Viitattu 26.8.2010. [Http://www.mol.fi](http://www.mol.fi), ministeriö, tiedotteet.
- Valtakunnallinen työpajayhdistys. 2010. Viitattu 11.8.2010. [Http://www.tpy.fi](http://www.tpy.fi), työpajapalvelut.
- Vanttaja, M. 2007. Huoneeseensa sulkeutuneet. Teoksessa Työ ja aikuistuminen. Nuorisotutkimus 1/2007. Helsinki: Hakapaino, 68–71.
- Vartiainen, S. 2008. Eväitä elämäntaitojen hallintaan. Tapaustutkimus Ilmaisu-Startin nuorista Tampereella. Pro gradu. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos, sosiaalipolitiikka. [Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Nelli-portaali, Linda.
- Viitasalo, K. 2008. Sattumanvaraisia siirtymiä? Nuorten työpajalaisten ja kymppiluokkalaisten kertomaa koulutuksen ja työelämän siirtymävaiheista. Teoksessa Koulutus ja läheistuki. Nuorisotutkimus 4/2008. Helsinki: Hakapaino, 77–81.
- Välimäki, K. 2007. Nuorelle turvattu erilaiset aikuistumisen polut. Teoksessa Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Toim. T. Tarvainen, V. Pietiläinen ja T. Kuure. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:61. Helsinki.
- Walldén, J. & Häggman, E. 2008. Etsivä työparitoiminta raportointi 1/2008. Nuorten työpajatoimintaan liittyvä etsivä työ. Opetusministeriön nuorisoyksikkö. Viitattu 20.7.2010. [Http://www.sosiaalikehitys.com/onnistuvatopit](http://www.sosiaalikehitys.com/onnistuvatopit), Monialaista yhteistyötä koskevia dokumentteja ja julkaisuja, Ministeriöiden ja lääninhallitusten työryhmämuistioita ja selvityksiä.
- Wrede, G.H. 2010. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi politiikkaohjelma. Esitelmä. Aikuisen Nälkä -monialaisen yhteistyön haasteet nuorten palveluissa - seminaari 27.1.2010. Onnistuvat opit. Tampere.

LIITTEET

Liite 1. Ryhmävalmennuksen lukujärjestys

LUKUJÄRJESTYS STARTTI-RYHMÄ 18.1. - 17.3.2010

	Maanantai (1) 18.1.	Tiistai (2) 19.1.	Maanantai (3) 25.1.	Tiistai (4) 26.1.	Maanantai (5) 1.2.	Tiistai (6) 2.2.
10:00 : 11:30	Aloittelua Tutustuminen 5/6	Silta- Valmennuksen esittely	Motivaatio - voimaa muutokseen!	Tätä osaan!	Vuorokausirytm, ajankäyttöni	Vierailu
12:15 : 14:00	Ohjelma Tavoitteita	Silta- Valmennuksen esittely	Motivaatio - voimaa muutokseen!	Tätä osaan!	Vuorokausirytm, ajankäyttöni	Vierailu
	Maanantai (7) 8.2.	Tiistai (8) 9.2.	Keskiviikko (9) 10.2.	Maanantai (10) 15.2.	Tiistai (11) 16.2.	Keskiviikko (12) 17.2.
10:00 : 11:30	Missä mennään, elämäntilanteeni	Vierailu	YHTEISHAKU	Oppiminen: kovasta sisään ja toisesta ulos?	Vierailu	REKRYTORI
12:15 : 14:00	Missä mennään, elämäntilanteeni	Vierailu Mansetti-työpaja	YHTEISHAKU	Vuorovaikutus- taidot	Vierailu	REKRYTORI
	Maanantai (13) 22.2.	Tiistai (14) 23.2.	Keskiviikko (15) 24.2.	Maanantai (16) 8.3.	Tiistai (17) 9.3.	Keskiviikko (18) 10.3.
10:00 : 11:30	Silta- Valmennuksen tuotantokoulu	Vierailu	Käden töitä!	YHTEISHAKU	Vierailu	YHTEISHAKU
12:15 : 14:00	Silta- Valmennuksen työammatti jne.	Vierailu	Käden töitä!	YHTEISHAKU	Vierailu	YHTEISHAKU
	Maanantai (19) 15.3.	Tiistai (20) 16.3.	Keskiviikko (21) 17.3.			
10:00 : 11:30	Työnhakutaidot	Vierailu	Yhteenvetoa ja kertausta			
12:15 : 14:00	Nettitaidot	Vierailu	Päätöslounas!			

Liite 2. Ryhmävalmennuksen tavoitekartoitus

OMIEN TAVOITTEIDEN KARTOITTLAMINEN RYHMÄN ALUSSA

Nimi: _____

SPE-RYHMÄ

MIKÄ SAI SINUT TULEMAAN RYHMÄÄN, MITÄ HALUAT OPPIA?

MINKÄ VERRAN OLET ITSE VALMIS PANOSTAMAAN OMAN TYÖLLISTYMISESI ETEEN?

KUINKA KIINNOSTUNUT OLET TÄMÄN RYHMÄÄN OSALLISTUMISESTA?
KOULUARVOSANALLA 4-10: _____

MITKÄ SEIKAT TUKEVAT OPISKELUASI TAI TYÖLLISTYMISTÄSI ?
(esim. koulutus, työkokemus, perheen tai tuttavien tuki,
motivaatio...)

MITKÄ SEIKAT VAIKEUTTAVAT OPISKELUASI TAI TYÖLLISTYMISTÄSI?
(esim. terveydentila, pitkä työttömyys, välimatkat,
oppimisvaikeudet, lapsen hoito tai muu perhetilanne, puutteellinen
koulutus tai ammattitaito...)

MITÄ TAVOITTEITA ASETAT TÄLLE RYHMÄLLE JA SEN SISÄLLÖLLE?

SUUNNITELMANI TÄMÄN RYHMÄN JÄLKEEN?

Liite 3. Haastattelurunko

Teemahaastattelurunko

Yläastevaihe

Missä olet käynyt yläastetta? Monessa eri paikassa?

- Oletko saanut tukiovetusta, mukautettua opetusta tai oliko sinulla HOJKS?
- Miten yläasteella koulunkäyntisi sujui?

Minkälaisessa perheessä olet kasvanut?

- Tukiko tai auttoiko perheesi koulunkäynnissä?
- Jos oli poissa oloja miten kotona niihin suhtauduttiin?
- Saitko joltain muulta tukea tai apua koulunkäyntiisi?

Ammattikouluvaihe

Saitko apua ammatinvalintaan peruskoulussa, mitä apua?

Miten valitsit linjan millä opiskelit ammattiopistossa?

- Saitko tukiovetusta tai oliko sinulla HOJKS?
- Kuka kannusti ja auttoi koulunkäynnissä?
- Miten auttoi?
- Miten opiskelu ammattikoulussa sujui?

Miksi opintosi keskeytyivät?

- Mitä teit opintojen keskeytymisen jälkeen?
- Saitko keskeytymisen jälkeen apua jatkosuunnitelmien tekoon? Mistä? Millaista apua?

Itsenäistyminen

Milloin olet muuttanut pois kotoa ja minne muutit?

Millaiselta tuntui asua yksin?

Milloin olet muuttanut Tiituun / Asuntosiltaan?

Mikä on ikävää ja mukavaa yksin asumisessa?

Potkua päivään -ryhmävalmennusjakso

Sisältö:

Millainen Potkua päivään -ryhmävalmennusjakso oli mielestäsi?

Saitko sellaista apua ja ohjausta mitä tarvitsit?

Millaista ohjelmaa tai toimintaa sen olisi pitänyt mielestäsi olla?

Saitko jaksolta uusia ideoita kouluttautumismahdollisuuksiisi?

Saitko tietää muista kuin koulutus mahdollisuuksista?

Saitko jaksolla tietoa mitä asioita on hyvä huomioida hakiessaan koulutuksiin?

Millaista?

Koitko saavasi vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta?

Mikä vaikutti poissaoloihisi?

Tavoitteet, motivaatio:

Lisääntyikö motivaatiosi lähteä opiskelemaan?

Saavutitko alussa asettamasi tavoitteet? Miksi, miksi et?

Auttoiko jakso päivärytmin ylläpitämiseen tai löytymiseen?

Oliko jaksosta sinulle hyötyä? Millaista hyötyä?

Haitko yhteishaussa? Haitko ryhmätoiminnassa vai itsenäisesti?

Saitko apua tulevaisuuden suunnitelmiisi?

Onko sinulla on enemmän valmiuksia koulun tai muun toiminnan aloittamiseen kuin ennen jaksoa?

Tulevaisuus

Vaikuttiko jakso ratkaisuihisi lähitulevaisuuden suhteen? Miten?

Millaisia haaveita tai toiveita sinulla on opiskelujen suhteen?

Millaisia unelmia tai haaveita sinulla on?

Missä uskot olevasi vuoden päästä?

Millaista apua tai tukea tarvitset saavuttaaksesi tavoitteesi? Mistä löydät sitä tukea?

Kenelle suosittelisit vastaavaa jaksoa?

Liite 4. Haastattelulupa

Lupa tutkimukseen osallistumisesta

Äänitettävä haastattelu on yhtenä materiaalina Tuija Heinämäen ja Terhi Ollikaisen opinnäytetyössä. Työssä ei käytetä asiakkaan nimeä ja henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa. Nauhoitetut kasetit tuhoetaan käytön jälkeen. Terhi Ollikaisella ja Tuija Heinämäellä on vaitiolovelvollisuus kaikista asiakkaisiin liittyvissä tiedoissa.

Tampereella 17.3.2010

Tuija Heinämäki

Terhi Ollikainen

Liite 5. Teemahaastattelujen analysointikaavio

AKTIIVIOHJUTUS- MENNEN

Opiskelu- paikan löytyminen ja yhteishaun teko	Tiedon lisää- tyminen	Materiaalia Käytiin läpi ammatinkuvauksia Hakijatilastojen läpikäyminen Keskiarvon laskeminen Tietoa eri opiskelumuodoista (oppiso- pimus, aikuiskoulutus, työpaja) Vierailut (Mansetti ym.) Internetin käyttö koulutukseen liitty- vän tiedon haussa Ohjaajien tietämys
	Tehtävät	AmmatINVALINTATESTEJÄ Itsetuntemusta lisääviä tehtäviä
	Ohjaus	Mahdollisuus tehdä yhteishaku ohja- tusti Yhteishaun tekninen tuki Ohjaus ja neuvot omien pisteiden las- kemiseen
	Nuoren ajatte- lun herättämi- nen	Hakuasioiden pohtiminen itsekseen Näkökulman laajentaminen
Päivärytmin palauttami- nen	Päivärytmin palauttamista parantavat	Muutama kokoontumiskerta viikossa riittävä (kaksi-neljä) Tietoa päivärytmistä ja ajan käytöstä
	Vaikeuttivat päivärytmin palauttamista	Muutokset aikatauluissa Liian aikainen ajankohta
Sitoutumi- nen	Sitoutumista vahvistavia	Tuet ja palkkiot Asumispalveluiden kannustus ja val- vonta Ryhmän ilmapiiri Samassa tilanteessa olevien tapaami- nen Uusiin ihmisiin tutustuminen
	Sitoutumista heikentäviä	Muita sovittuja tapaamisia samaan aikaan Poissaolojen jälkeen vaikeampi tulla takaisin

Liite 6. Puhelinhaastattelut elokuussa

Puhelinhaastattelukysymykset

- Mitä olet tehnyt Startti Parempaan Elämään/ Potkua päivään -jakson jälkeen?
- Oletko ollut töissä?
- Oletko ollut kurssilla, Mansetti, työpajalla, tai jossain muussa toiminnassa?
- Tuliko sinulle kutsua pääsykokeisiin?
- Mihin?
- Kävitkö pääsykokeissa?
- Miksi, jos et?
- Tuliko sinulle ilmoitus, että pääsit opiskelemaan?
- Oletko aloittanut koulun?
- Miksi et?